

ВІСНИК

інформаційний бюлетень

Центру суддівських студій

Тема номеру:

Ефективність виконання судових рішень: європейський досвід

ПРО ПРОЕКТ

РЕФЕРАТИ

Лутковська В.В. Застосування вимог Конвенції «Про захист прав і основних свобод людини до процесу виконання рішень національних судів»

Шевчук І.А. Про Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»

Щелкунов О.М. Питання виконання рішень Європейського Суду з прав людини

Щербак С.В. Особливості оскарження дій посадових осіб Державної виконавчої служби

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД

Виконання судових рішень в Німеччині

ЗАКОНОДАВСТВО. ОСТАННІ ЗМІНИ

ЗАХОДИ ПРОЕКТУ

ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

За фінансової підтримки:

Дирекції з питань розвитку та співробітництва Швейцарської Конфедерації

Тема номеру:

Ефективність виконання судових рішень: європейський досвід

3 **ПРО ПРОЕКТ**

4 **РЕФЕРАТИ**

■ **Лутковська В.В.** Застосування вимог Конвенції «Про захист прав і основних свобод людини до процесу виконання рішень національних судів»

8

■ **Шевчук І.А.** Про Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»

10

■ **Щелкунов О.М.** Питання виконання рішень Європейського Суду з прав людини

12

■ **Щербак С.В.** Особливості оскарження дій посадових осіб Державної виконавчої служби

20 **ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД**

■ Виконання судових рішень в Німеччині

26 **ЗАКОНОДАВСТВО. ОСТАННІ ЗМІНИ**

35 **ЗАХОДИ ПРОЕКТУ**

37 **ІНФОРМАЦІЙНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ**

Проект «Ефективність виконання судових рішень: європейський досвід»

Питання реформування системи виконання судових рішень в Україні відповідно до європейських стандартів є одним із пріоритетних у діяльності Міністерства юстиції України. Якість виконання судових рішень та стандарти виконавчого провадження мають бути такі, щоб реально забезпечити на національному та європейському рівні одне з головних прав людини – право на справедливий суд у розумні строки, передбачене в п. 1 статті 6 Європейської конвенції з прав людини. Це є суттєвим елементом для ефективного функціонування судової системи та системи державної влади в цілому.

З огляду на актуальність цього питання та, враховуючи процеси динамічного розвитку цивільно-правових відносин та їх правового регулювання, підвищується значення професійної підготовки державних виконавців, кваліфікаційних та етичних вимог до них. Процес реформування виконавчої служби в Україні потребує також певних змін у правосвідомості державних виконавців, формування нових ціннісних орієнтирів, спрямованих на захист прав і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у процесі виконання судових рішень.

Центр суддівських студій, який має досвід реалізації протягом 2000-2003 р.р. першого етапу проекту міжнародної технічної допомоги «Підтримка реформування юстиції в

Україні», проведеного для українських суддів за фінансової підтримки Дирекції з питань розвитку та співробітництва Міністерства закордонних справ Швейцарської Конфедерації, започаткував у 2004 році програму професійного навчання для працівників Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України. Для участі в заходах програми були відібрані досвідчені працівники Державної виконавчої служби – тренери, які б використовували знання, отримані під час всеукраїнських семінарів, при проведенні занять з колегами у своїх областях.

Реалізація програми має на меті сприяння ефективності механізмів виконання судових рішень та утвердженню верховенства права в Україні.

В рамках програми було проведено 5 дводенних семінарів-тренінгів на наступні теми:

- проблеми та перспективи системи виконання судових рішень в Україні;
- шляхи вдосконалення діяльності Державної виконавчої служби Міністерства юстиції України;
- виконання рішень іноземних судів по цивільним справам в Україні;
- питання застосування Цивільного кодексу та цивільно-процесуального законодавства при виконанні судових рішень;
- питання застосування Господарського кодексу та господарського процесуального

законодавства при виконанні судових рішень;

- ефективність виконання судових рішень відповідно до вимог Конвенції про захист прав людини і основних свобод;
- особливості оскарження дій посадових осіб;
- взаємодія судів та Державної виконавчої служби у підвищенні ефективності механізму виконання судових рішень;
- європейський досвід виконання судових рішень.

Також в рамках семінарів проводилось обговорення практичних питань по вдосконаленню процедури виконання судових рішень: звернення стягнення на предмет застави, виконання рішень при порушенні провадження у справі про банкрутство боржника, притягнення до кримінальної відповідальності за умисне ухилення від виконання судових рішень, порядок звернення стягнення на майно та грошові кошти боржника та інші.

До проведення занять були залучені кваліфіковані спеціалісти з числа вчених, викладачів вищих навчальних закладів, досвідчених суддів, працівників Міністерства юстиції та інших органів державної влади, зарубіжні експерти.

В цьому номері ми публікуємо ряд матеріалів із семінарів, що були проведені для державних виконавців.

Застосування вимог Конвенції про захист прав і основних свобод людини до процесу виконання рішень національних судів

Жоден найбільш уважний читач Конвенції про захист прав і основних свобод людини не знайде в цьому ґрунтовному

і поважному документі згадки про виконання рішень національних судів. Тому має виникнути законне запитання: чи має право на існування така

Лутковська Валерія Володимирівна,
заступник Міністра юстиції України

тема? Спробуємо розібратись в ситуації, що склалась, а також у вимогах, які висуваються до процесу виконання рішень національних судів в європейських стандартах захисту прав людини.

Дозволю собі лише нагадати, що Конвенція про захист прав і основних свобод людини була ратифікована Верховною Радою України та набула чинності для України 11 вересня 1997 року. Згідно статті 9 Конституції України після набуття чинності Конвенція стала частиною національного законодавства України і може бути застосована як норма прямої дії. Однак сама Конвенція носить достатньо декларативний характер, а ті права, які нею гарантуються, можна знайти в Конституції України. Таке становище неминуче призвело

б до того, що цей поважний міжнародний документ став би мертвим, принаймні в Україні. Але унікальність Конвенції полягає в тому, що нею ж створений і механізм контролю, який одночасно є органом, який має право тлумачити Конвенцію, – Європейський суд з прав людини. Завдяки цьому, а також завдяки розширеному тлумаченню положень Конвенції Судом Конвенція має назву «живого організму», який з часом не втрачає актуальності.

Одним із наріжних каменів Конвенції є стаття 6, яка гарантує право особи на справедливий судовий розгляд. В її цивільній частині ця стаття звучить так: «Кожен при вирішенні питання щодо його цивільних прав та обов'язків ... має право на справедливий і відкритий розгляд упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом».

На перший погляд, наведений принцип статті 6 застосовується виключно до судового розгляду в буквальному розумінні, тобто до розгляду справи в судовому засіданні. Так цей принцип і застосовувався, поки Європейський суд не вирішив розширити рамки розуміння права на справедливий судовий розгляд.

На початку 1990 року до Європейського суду з заявою проти Греції звернулось подружжя Горнсбі, які скар-

жились на порушення статті 6 Конвенції через відмову державних органів виконати два рішення Верховного адміністративного суду. Вони вважали, що своїм небажанням виконати рішення суду адміністративні органи порушили їхнє право на ефективний судовий захист цивільних прав.

Вислухавши доводи сторін в цій справі, Європейський суд дійшов висновку, який змінив сприйняття права на справедливий судовий розгляд:

«Відповідно до усталеного прецедентного права пункт 1 статті 6 гарантує кожному право на звернення до суду або арбітражу з позовом стосовно будь-яких його цивільних прав і обов'язків. Таким чином, ця стаття проголошує «право на суд», одним із аспектів якого є право на доступ, тобто право подати позов з приводу цивільно-правових питань до суду. Однак це право було б ілюзорним, якби правова система Договірної держави допускала, щоб остаточне судові рішення, яке має обов'язкову силу, не виконувалось на шкоду одній із сторін. Важко навіть собі уявити, щоб стаття 6 детально описувала процесуальні гарантії, які надаються сторонам у спорі, – а саме: справедливий, публічний і швидкий розгляд, – і водночас не передбачала виконання судових рішень. Якщо вбачати у статті 6

тільки проголошення доступу до судового органу та права на судову провадження, то це могло б породжувати ситуації, що суперечать принципу верховенства права, який Договірні держави зобов'язались поважати, ратифікуючи Конвенцію. Отже для цілей статті 6 виконання рішення, ухваленого будь-яким судом, має розцінюватись як складова частина судового розгляду».

Тут необхідно зазначити, що Європейський суд в своїй практиці користується практично прецедентною системою права, тобто рішення, прийняте в одній справі, стає законом для прийняття рішення по іншій справі. Таким чином, з 25 лютого 1997 року стаття 6 Конвенції застосовується до провадження, метою якого є виконання рішення національного суду. Повертаючись до тексту статті, необхідно зазначити, що до процесу виконання рішення національного суду, яке набуло статусу остаточного, застосовуються також вимоги статті 6 в частині розумних строків виконання.

Необхідно також звернути увагу на те, що практика Європейського суду постійно розвивається. 28 липня 1999 року Європейським судом прийнято рішення в іншій справі «Імобільяре Саффі» проти Італії». Заяву було подано італійською будівельною компанією. Внаслідок злиття корпорації в 1988 році компанія стала власником квартири в Ліворно, яку було здано в оренду. Незважаючи на те, що строк оренди закінчився в грудні 1983 року і магістрат надав наказ про виселення, орендар відмовився звільнити приміщення. Попри численні спроби судові виконавці не

з змогли забезпечити виконання судового наказу, оскільки згідно з передбаченим законом положенням про припинення виселень компанія не мала права на допомогу поліції. Компанія повернула собі квартиру лише в квітні 1996 року після смерті орендаря.

Перед тим, як проаналізувати рішення Суду в цій справі, необхідно наголосити на тому, що в цій справі був спір між двома приватними особами, який був вирішений судом. Держава не мала відношення до відносин між цими особами за виключенням двох факторів – виконувати рішення мали судові виконавці (представники державної влади) на підставі національного закону.

В ході аналізу обставин справи Суд визнав, що впровадження законодавчих заходів дозволило орендарю залишатись в приміщенні, що, безумовно, мало наслідком здійснення контролю за користуванням майном. Ця обставина стала підставою для застосування частини першої статті 1 Протоколу 1 до Конвенції, яка проголошує таке:

«Кожна фізична або юридична особа має право мирно володіти своїм майном. Ніхто не може бути позбавлений свого майна інакше як в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом або загальними принципами міжнародного права».

Суд прийняв до уваги, що оскаржувані положення законодавства застосовувались із законною метою, адже одночасне виселення великої кількості мешканців могло б викликати значне соціальне напруження та поставило б під загрозу громадський порядок.

Але при тому Суд наголосив,

що втручання, що має трактуватись відповідно до положення наведеної вище статті, повинно створювати справедливий баланс між загальним інтересом і основними правами особи.

Суд погодився з тим, що загалом система тимчасового зупинення виконання рішення суду, після чого право власника володіти своїм майном поновлювалось, сама по собі критики не викликає. Але як наслідок, «Імобільяре Саффі» була в «підвішеному стані» протягом майже 11 років щодо строку, коли б вона змогла знову безперешкодно володіти своєю квартирою. Це очікування, на думку Суду, порушило баланс в обстоюванні загального інтересу на шкоду праву особи володіти своїм майном.

Крім того, аналізуючи скаргу заявника на порушення стосовно нього положень статті 6 Конвенції, Суд дійшов висновку, що законодавче втручання не має перешкоджати, припинити або надмірно відсувати виконання рішення, тим більше підривати його сутність.

Таким чином, в цій справі питання тривалого невиконання рішення національного суду призвело до порушення вже двох прав, гарантованих Конвенцією, – права на мирне володіння своїм майном та права на справедливий судовий розгляд.

На момент ухвалення Європейським судом рішення в справі «Імобільяре Саффі» проти Італії» Конвенція про захист прав і основних свобод людини вже набула чинності для України, тобто фізичні та юридичні особи отримали право звертатись до Європейського суду з прав людини зі скаргами на порушення в Україні

їхніх прав, гарантованих Конвенцією. Тому наведені вище принципи не могли не мати впливу на вирішення тих заяв, які були подані проти України.

Першою такою заявою, що стосувалась невиконання рішення національного суду, була заява 13 шахтарів з м. Червонограда Львівської області. Рішення суду першої інстанції, яке не оскаржувалось і набуло статусу остаточного, не виконувалось досить тривалий час в зв'язку із недостатністю коштів на шахті. Крім того, коли справа вже була на комунікації із Урядом України, Верховним Судом України в порядку нагляду було скасовано рішення суду першої інстанції і відправлено справу на повторний розгляд до суду першої інстанції. Врахувавши попередню практику Європейського суду стосовно скасування остаточного рішення, а також стосовно невиконання рішення національного суду, Уряд України запропонував заявникам укласти угоду про дружне врегулювання, в якій була передбачена не тільки сума основного боргу перед шахтарями, але й сума морального відшкодування. Ця угода була підписана заявниками і схвалена рішенням Європейського суду.

На певний час це відстрочило розгляд Європейським судом процесу виконання рішень національних судів в Україні, але не надовго.

В 2002 році Європейський суд розглянув наступну заяву стосовно невиконання рішення національного суду. Заявник, Ігор Петрович Погасій, звернувся до національного суду після звільнення із Збройних Сил України, вимагаючи виплатити йому військові надбавки у

сумі 2 076,44 гривень. В червні 1999 року Кіровоградський районний суд м. Кіровограда виніс рішення, яким зобов'язав військового частину виплатити заявнику військові надбавки у повному обсязі. В січні 2000 року начальник головного речового управління штабу тилу Міністерства оборони України повідомив заявника, що рішення суду, винесене на його користь, залишається невиконаним через нерегулярне надходження коштів з Державного казначейства на витрати Міністерства. Рішення було виконано лише в листопаді 2000 року після того, як заявник звернувся до Європейського суду, який, в свою чергу, направив заяву Уряду України для надання пояснень щодо обставин справи.

З огляду на попередню практику Суду при розгляді аналогічних заяв Уряд України мав тільки один вихід – запропонувати національну процедуру, за якою заявник міг або пришвидшити процес виконання рішення національного суду, або отримати компенсацію за тривале невиконання. В іншому випадку Європейський суд констатував би порушення обох статей, на які посилався заявник, – статті 6 Конвенції та статті 1 Протоколу 1 до Конвенції. В зв'язку із цим Урядом України в зауваженнях по цій справі було наголошено, що рішення, винесене на користь заявника національним судом, виконано в повному обсязі, крім того, згідно законодавства України, кожен може оскаржити в адміністративному або судовому порядку дію або бездіяльність державного виконавця і отримати компенсацію у випадку, якщо буде встановлено, що державний виконавець

допустив порушення законодавства при виконанні рішення.

Європейський суд погодився із позицією Уряду України, зазначивши, крім того, що рішення у справі було повністю виконане, сума, встановлена у вказаному рішенні, була виплачена заявнику 2 листопада 2000 року. Виходячи з цього, Суд дійшов висновку, що заявник не може більше в сенсі ст. 34 Конвенції вважатися «жертвою» порушення права отримати виконання рішення на свою користь, як він про це стверджував на момент подання заяви до Суду.

Таким чином, Європейський суд залишив Україні вихід у випадку, коли справа стосується невиконання рішення національного суду, – при терміновому виконанні рішення суду заявник втрачає статус жертви і, відповідно, можливість підтримувати свою скаргу в Європейському суді.

Однак, все частіше Уряд України стикався із ситуацією, коли виконати рішення неможливо в зв'язку із тим, що відповідні витрати просто не передбачені Державним бюджетом України. Саме така ситуація склалась в справах *«Півень проти України»* та *«Жовнер проти України»*. Заявниці в цих справах – вчителі, які у лютому 1998 року звернулись в Конотопський міський суд з позовом до Конотопського ПТУ про виплату заборгованості з заробітної плати за період з листопада по грудень 1996 р. та з листопада по грудень 1997 р., а також надбавки за вислугу років за 1997 р. Загальна заборгованість за рішеннями національного суду, винесеними на користь заявниць, становила 874 грн. та 300 грн.

відповідно. Виконання рішень було розпочато в червні 1998 року.

Європейський суд уважно проаналізував всі обставини в справі і дійшов висновку, що кошти, на які за рішенням національного суду має право заявниця, не передбачені в Державному бюджеті України. Хоча остаточне рішення по суті цієї заяви ще не прийнято, можна спрогнозувати, що позиція Європейського суду в цій справі не буде відрізнятися від позиції по справі *«Бурдов проти Російської Федерації»*, згідно з якою фінансові складнощі в державі не є виправданням для невиконання рішення національного суду, оскільки такий стан речей може поставити під сумнів існування судової гілки влади як такої, а також принципу верховенства права, якого зобов'язані дотримуватись Договірні сторони відповідно до статті 1 Конвенції.

Доцільно також наголосити на тому, що суми заборгованості становлять 870 та 300 грн. відповідно, але саме ці справи можуть створити негативний прецедент стосовно України, за яким будуть вирішуватись всі наступні справи про невиконання рішень національних судів.

Необхідно також зазначити, що останнім часом в справах проти України все частіше згадується ще один аспект – аспект законодавчого втручання в право заявника на виконання рішення, винесеного національним судом на його користь. В грудні 2003 року Європейський суд прийняв рішення у справі *«Сокур проти України»*. Заява п. Сокура стосувалась тривалого невиконання рішення суду, яке пояс-

нювалось спочатку тим, що стосовно підприємства – боржника було розпочато процедуру банкрутства, в зв'язку із чим було зупинено виконавче провадження, а потім виконавче провадження було зупинено в зв'язку із Законом України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна».

В зазначеному рішенні Суд зазначив, що раніше він сприймав аргумент Уряду України стосовно невикористання заявниками можливості оскарження дій або бездіяльності державних виконавців, але раніше рішення стосовно заявників були виконані і, відповідно, основна скарга була задоволена на національному рівні. У випадку ж, коли рішення залишається невиконаним, такі аргументи Уряду України не підлягають задоволенню.

Крім того, Суд в своєму попередньому рішенні стосовно прийнятності заяви, не розглядаючи її по суті, вже зазначив, що факти в справі ілюструють, що протягом тривалого часу виконання рішення було заблоковане законодавчими актами. Згадуючи рішення Суду в справі *«Імобільяре Саффі» проти Італії»*, можна вже зараз передбачити рішення, в якому Європейським судом буде констатоване порушення Україною прав, гарантованих статтею 6 Конвенції та статтею 1 Протоколу 1 до Конвенції.

Однак необхідно зазначити, що таке рішення може тільки піти на користь нашій державі. Процес виконання рішення Європейського суду складається із декількох складових, які можна умовно розділити на три основні групи:

1) виплата суми справедливої сатисфакції, визначеної в рішенні Європейського суду;

2) здійснення індивідуальних заходів, спрямованих на те, щоб відновити порушене право конкретної особи;

3) здійснення загальних заходів, основна мета яких – запобігти подальшим зверненням до Європейського суду із аналогічними скаргами.

Зрозуміло, що за рішенням Європейського суду про порушення статті 6 Конвенції та статті 1 Протоколу 1 до Конвенції Україна зобов'язана буде сплатити суму справедливої сатисфакції, яка може бути значною, враховуючи досить велику суму заборгованості за рішенням національного суду, моральну шкоду, яку може присудити Європейський суд, та судові витрати, які також можуть бути присуджені до сплати Україні. Крім того, Україна зобов'язана буде відновити порушене право шляхом виконання рішення, винесеного на користь заявника національним судом. Але, найголовніше, Україна повинна буде змінити своє законодавство або практику його застосування для того, щоб більше в подібних випадках не порушувати право на виконання рішення суду. Найпростішим шляхом в такому випадку буде скасування закону про мораторій на примусову реалізацію майна або встановлення такого механізму в законодавстві, коли рішення національного суду виконуватиметься навіть у випадку, коли відповідні видатки не передбачені Державним бюджетом. В такому разі рішення Європейського суду буде виконано з найбільшою ефективністю, з одного боку, з іншого – з найбільшою користю для нашої держави і її громадян.

Про Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»

11 вересня 1997 року для України набула чинності Конвенція про захист прав і основних свобод людини. Відповідно до статті 9 Конституції України вона є частиною національного законодавства України.

Якщо з 1997 року до 2004 року Європейським судом було винесено 23 рішення щодо України, то лише за 2005 рік було постановлено 120 рішень у справах проти України, з яких у 119 було констатовано порушення Україною положень Конвенції.

Всього на розгляді в Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, який раніше називався Уповноваженим у справах дотримання Конвенції про захист прав і основних свобод людини, постійно перебуває близько 400 справ. У більшості з цих справ з високою ймовірністю буде визнано порушення.

Протягом 2005 року з державного бюджету фактично було сплачено за рішеннями Європейського суду з прав людини 3 мільйони 200 тисяч 400 гривень. На забезпечення виконання рішень Європейського суду у 2006 році загальнодержавні видатки передбачені у розмірі 20 мільйонів гривень.

Існуючі в Україні системні проблеми як у законодавстві, так і у правозастосовчій практиці, обумовлюватимуть тенденцію постійного збільшення кількості рішень, що виноситимуться Судом щодо України.

У зв'язку з цим з'явилася нагальна потреба врегулювання питань, пов'язаних з виконанням рішень

Європейського суду з прав людини, в окремому законі, який і було прийнято 23 лютого 2006 року «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини».

Мета Закону полягає насамперед у врегулюванні особливостей виконання рішень Європейського суду з прав людини в частині стягнення з держави сум, присуджених Європейським судом з прав людини, законодавчого закріплення процедури вжиття заходів загального та індивідуального характеру.

На виконання вищезазначеного Закону було

прийнято Постанову Кабінету Міністрів України від 31 травня 2006 року № 784 «Про заходи щодо реалізації Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», якою на Міністерство юстиції покладено функції органу, відповідального за забезпечення представництва України в Європейському суді з прав людини та виконання його рішень.

Відповідно до Положення про Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, затвердженого вказаною Постановою Кабінету Міністрів України, діяльність Уповноваженого забезпечує Секретаріат Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини, який діє у складі центрального апарату Міністерства юстиції.

Відповідно до статті 46 Конвенції держави-учасниці зобов'язуються виконувати остаточне рішення Суду в будь-якій справі, в якій вони є сторонами. Остаточне рішення Суду надсилається Комітету Міністрів Ради Європи, який здійснює нагляд за його виконанням. У разі ж невиконання рішення в частині виплати грошових коштів, присуджених заявнику, у встановлений Судом строк на всю несплачену суму нараховується пеня.

Особливе значення має те, що справедлива сатисфакція призначається Судом у випадку, коли внутрішнім законодавством держави – відповідача не передбачена чи передбачена лише часткова компенсація за таке порушення. Таким чином, оперативна розробка та прийняття відповідного нормативно-правового акта дозволить уникнути значних виплат з державного бюджету України, особливо у випадку, коли можна прогнозувати винесення рішення Суду за аналогією, причому не лише до справ щодо України, а й справ щодо інших держав, зокрема Східної Європи та Росії.

Проте, саме поняття виконання рішення Європейського суду з прав людини не обмежується питанням виплати відшкодування за завдану заявникові матеріальну та нематеріальну шкоду. Те чи інше рішення з констатацією порушення положень Конвенції передбачає необхідність вжиття заходів індивідуального та загального характеру.

Заходами індивідуального характеру є заходи, які вживаються державою з метою припинення встановленого Судом порушення та відновлення правового становища заявника настільки, наскільки це можливо, до того ж стану, в якому

Шевчук Ірина Анатоліївна,
керівник Секретаріату
Урядового
уповноваженого у
справах Європейського
суду з прав людини

воно перебувало до порушення Конвенції.

Залежно від обставин справи, виконання рішення в частині вжиття на користь заявника заходів індивідуального характеру може здійснюватись шляхом відновлення провадження, знищення інформації, отриманої з порушенням права на приватність, погашення судимості, скасування рішення про депортацію, прийнятого без урахування ризику нелюдського поводження у країні призначення, чи запровадження законодавства, яке не існувало раніше і яке надавало б право доступу до суду.

Відновлення провадження у національних судах може бути ефективним відшкодуванням наслідків порушення Конвенції, спричинених несправедливим провадженням на національному рівні. Відновлення провадження може також надати можливість виправити рішення, прийняте на національному рівні і визнане таким, що суперечить суті Конвенції (наприклад, заборона публікувати певну інформацію). Таким же чином, коли Суд вирішує, що вислання заявника з країни є чи може бути несумісним з Конвенцією, виконання рішення може вимагати перегляду рішення національних органів з тим, щоб заявник міг повернутись до відповідної країни або залишатись там, якщо депортація ще не була здійснена.

Заходи загального характеру розробляються та вживаються державою-відповідачем для запобігання новим, подібним до визнаних Судом, порушенням. Такі заходи можуть бути направлені як на зміну відповідної практики, так і на внесення змін у законодавство.

У деяких справах обставини справи чітко демонструють, що порушення спричинене національним законодавством. У таких справах від відповідної держави вимагається змінити національне законодавство або запровадити нове законодавство, покликане на забезпечення рішення Суду, або опублікувати рішення Суду мовою держави-відповідача та поширити його серед держаних органів та громадськості.

Тим не менше, у багатьох справах констатується порушення не в результаті несумісності національного законодавства та Конвенції, а з огляду на проблеми у судовій та адміністративній практиці, наприклад, з огляду на спосіб, у який національні суди зазвичай тлумачать національне законодавство та Конвенцію. У таких справах з метою виконання рішення необхідно змінювати судову та адміністративну практику відповідно до вимог Суду.

Підсумовуючи, можу сказати, що констатація Судом порушення Україною її зобов'язань за Конвенцією в кожному конкретному випадку породжує обов'язок нашої держави щодо виконання цього рішення Суду, а виконання є, в свою чергу, складним процесом, який має привести до поліпшення правового клімату у державі.

У Законі спеціальними статтями визначено заходи індивідуального та загального характеру, а також детально розписано дії органів та посадових осіб, відповідальних за їх реалізацію.

Заходи індивідуального характеру визначені за змістом вимог статей 46 «Обов'язкова сила судових рішень та їх виконання», 41 «Справедлива сатисфакція» та 39 «Досягнення дружнього врегулювання» Конвенції, а також Рекомендації № R (2000) 2 Комітету Міністрів Ради Європи щодо повторного розгляду або поновлення провадження у певних справах на національному рівні після прийняття рішень Європейським судом з прав людини від 19.01.2000 р.

Заходи загального характеру визначені в проекті за змістом статті 46 «Обов'язкова сила судових рішень та їх виконання» Конвенції, відповідно до Резолюції Rec (2004) 3 Комітету Міністрів Ради Європи від 12.05.2004 р. щодо рішень Суду, які розкривають системну проблему, що лежить в основі порушення, а також із застосуванням рекомендацій Комітету Міністрів Ради Європи:

- Rec (2004) 6 від 12.05.2004 р. щодо удосконалення національних засобів правового захисту;
- Rec (2004) 5 від 12.05.2004 р. щодо перевірки узгодженості законопроектів, існуючих законів та адміністративної практики зі стандартами, викладеними в Європейській конвенції з прав людини;
- Rec (2004) 4 від 12.05.2004 р. щодо місця Європейської конвенції з прав людини в університетській освіті та професійній підготовці.

Крім того, в Законі знайшла відображення правова позиція Суду щодо наслідків, які можуть впливати для держави з вимог статті 46 Конвенції «Обов'язкова сила судових рішень та їх виконання», визначена у прецедентному рішенні «Броньовський проти Польщі», ухваленому Судом 22.07.2004 р.

Питання перекладу та публікації рішень Суду – як у стислому вигляді, так і повних текстів, як з ініціативи держави, так і приватних осіб, – а також способу та форми такої публікації в проекті визначено відповідно до Рекомендації Rec (2002)13 Комітету Міністрів Ради Європи від 18.12.2002 р. щодо публікації та розповсюдження тексту Європейської конвенції з прав людини та практики Європейського суду з прав людини у державах – членах Ради Європи.

Таким чином, зазначений Закон увібрав у себе всі сучасні напрацювання Ради Європи, спрямовані на всебічне вирішення питань виконання державами-членами рішень Європейського суду з прав людини.

Питання виконання рішень Європейського суду з прав людини

Обов'язковість виконання рішень Європейського суду з прав людини передбачається ст. 46 Конвенції про захист прав і основних свобод людини. Зазначена Конвенція 4 листопада 1950 р. була підписана десятима державами-членами Ради Європи у Римі.

Статтю 84 Закону України «Про виконавче провадження» передбачено, що порядок виконання в Україні рішень іноземних судів і арбітражів визначається відповідними міжнародними договорами та законами України.

Відповідно до ст. 3 цього Закону виконання рішень Європейського суду з прав людини покладено на державну виконавчу службу України, із зазначенням, що виконання повинно проводитись з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини». Статтю 3

Закону – Документи, що підлягають виконанню Д е р ж а в - н о ю в и к о н а в ч о ю с л у ж б о ю , доповнено п у н к т о м 13-1 згідно із Законом України від 11 липня 2001 р.

Верховною Радою У к р а ї н и 23 лютого 2006 року прийнято Закон «Про виконання та засто-

сування практики Європейського суду з прав людини». Рішення Європейського суду з прав людини виконуються органами державної виконавчої служби в примусовому порядку за загальними правилами, визначеними законодавством

про виконавче провадження, але з урахуванням специфіки щодо термінів та порядку виконання таких рішень, встановлених вищевказаним Законом та Конвенцією про захист прав і основних свобод людини.

Особливості процедури набуття чинності та пред'явлення до виконання рішення Європейського суду з прав людини

Рішення Суду набуває статусу остаточного через три місяці з дня винесення, за умови, що сторони не звернулися з клопотанням про перегляд рішення Великою палатою Суду відповідно до ст. 43 Конвенції, або в день відхилення такого клопотання палатою з п'яти суддів. У разі, якщо клопотання було задоволене, рішення набуває чинності у день винесення рішення по суті Великою палатою (в такому разі йдеться про набуття чинності рішенням Великої палати). Сторони можуть повідомити Суд про відсутність наміру клопотати про перегляд рішення Великою палатою, тоді рішення набуде чинності в день надходження останнього повідомлення.

За рішенням Європейського суду з прав людини не видається виконавчий лист, особа не зобов'язана самостійно пред'являти рішення до виконання, або будь-яким чином стимулювати таке виконання. Держава зобов'язана сама виконати рішення Суду на користь особи, звільнити її від такого обов'язку може лише письмова відмова особи отримати присуджену за рішенням суму (у випадку виплати основної суми із порушенням терміну у кілька днів і суми пені є незначною).

На виконання рішення Суду, де встановлено одне або кілька порушень Конвенції, державу-відповідача залежно від обставин справи може бути зобов'язано вжити певних заходів: по-перше, індивідуального характеру на користь заявника, для припинення незаконної ситуації

і відшкодування її наслідків, по-друге, загального характеру, для запобігання подальшим порушенням подібного типу.

Заходи індивідуального характеру – це заходи, щодо зобов'язання держави відшкодувати заявнику матеріальну та моральну шкоду, а також судові витрати. Виплата цих сум є обов'язковою, чітко визначеною у рішенні Суду (ст. 41 Конвенції).

Виплата має здійснюватися у кожній справі впродовж трьох місяців із дня набуття цим рішенням статусу остаточного. У випадку невиконання коштів за рішенням Суду протягом трьох місяців з дня набуття ним статусу остаточного на суму, вказану в рішенні, нараховується пеня.

З 2002 р. Європейський суд з прав людини визначає суми справедливої сатисфакції в євро і встановлює пеню, розмір якої прив'язується до річної позичкової ставки Європейського Центрального Банку.

Необхідність застосувати заходи індивідуального характеру на національному рівні додатково до відшкодування матеріальної і моральної шкоди розглядається Комітетом Міністрів у випадку, коли визнане за державою порушення продовжує мати негативні для заявника наслідки, і їх не можна відшкодувати шляхом виплати грошової компенсації.

Виконання рішень Європейського суду не обмежується виплатою лише грошових компенсацій, а часто створює необхідність вжиття більш масштабних заходів.

Заходи загального характеру – це заходи, передбачені рішенням Європейського суду з прав людини, спрямовані на усунення можливості аналогічного порушення щодо інших осіб (виправлення порушеного права).

На відміну від заходів індивідуального характеру Європейський суд не вказує державі, які спеціальні заходи необхідно вжити щодо відновлення порушених прав заявника та стосовно запобігання подальшим порушенням, так

**Щелкунов
Олег Михайлович,**
заступник начальника управління – начальник Відділу контролю за виконанням рішень та організацією роботи територіальних органів державної виконавчої служби Управління організаційного забезпечення Департаменту державної виконавчої служби

як згідно з Конвенцією держави мають право самостійно обирати заходи індивідуального та загального характеру.

З метою запобігання новим порушенням Конвенції, подібних до тих, які констатовані у рішенні Європейського суду, держава зобов'язується усунути проблеми у внутрішньому правопорядку. Заходи, які вживаються у цьому напрямі, умовно можна назвати заходами загального характеру. На відміну від заходів індивідуального характеру, що вживаються для виправлення неправомірної ситуації самого заявника, визначити та запровадити заходи загального характеру є не завжди просто.

У випадках, коли порушення є результатом проблем конкретних законів або відсутності належного законодавства, держава на виконання рішення повинна внести зміни до існуючих нормативно-правових актів або прийняти відповідні закони. Внесення змін у законодавство чи проведення глобальних правових реформ є найскладнішим із способів, оскільки він вимагає значних ресурсів і часу.

У цій ситуації саме національні суди відіграють провідну роль у запобіганні подальшим порушенням Конвенції. Рішення Європейського суду з прав людини у більшості європейських держав є актами прямої дії, тому там вони доводяться до відома судів та відповідних органів, дії яких призвели до порушення, і такі заходи є достатніми для запобігання подальшим порушенням подібного характеру.

Доведення рішень Європейського суду до уваги судів є набагато легшим способом вжиття заходів загального характеру за умови, що суди в державі керуватимуться цим рішенням Європейського суду з прав людини. Як наслідок – суди запобігають подальшим аналогічним порушенням на стадії використання національних засобів правового захисту прав осіб, крім того, вони можуть відповідним чином коригувати і власну роботу. Так, недотримання розумного строку судового провадження є порушенням параграфу 1 ст. 6 Конвенції. При визнанні за державою порушення такого характеру рішення Європейського

суду надсилається всім внутрішнім судам до відома.

Так як для проведення законопроекту через парламент потрібен час, в інших державах Європи не законодавці, а найвищі судові органи, верховні чи конституційні суди відіграють основну роль в усуненні причин, які призвели до порушення прав людини у конкретній ситуації.

Публікація рішення Європейського суду в офіційних вісниках для інформування громадськості є ще одним заходом загального характеру. Застосовується під час виконання кожного рішення Європейського суду з прав людини, в якому констатується порушення державою-відповідачем положень Конвенції. Це найменш затратний спосіб, який, проте, сприяє кращому застосуванню положень Конвенції в державі.

Мають певні особливості виконання рішень Європейського суду, в яких визнається порушення ст. 3 Конвенції – це заборона катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність поводження або покарання. Зазначимо, що у Європі не має жодної держави, де тортури чи нелюдське поводження були б дозволені законодавством, і всеж, ст. 3 чи не найчастіше фігурує у рішеннях Європейського суду у порівнянні з іншими статтями. Проблема полягає в рівні загальної правової культури відповідних органів, для усунення порушень за цією статтею держави проводять комплексні навчання працівників правоохоронних органів, пенітенціарних установ, де їм роз'яснюються стандарти Конвенції у цій сфері.

Контроль за виконанням рішень Європейського суду з прав людини

Контроль за виконанням рішень Європейського суду покладено на Комітет міністрів Ради Європи. Питання виконання рішень розглядається на спеціальних засіданнях з прав людини відповідно до порядку, затвердженого Комітетом міністрів 10 січня 2001 р. на 736 засіданні.

Питання виконання рішень ставиться на порядок денний кожного засідання доки держава

не надасть інформації про виплату суми справедливої сатисфакції, чи про вжиття заходів, спрямованих на виправлення порушеного права, якщо Комітет не вирішить інакше. При повідомленні державою-відповідачем про те, що вона не готова надати звіт про вжиття заходів загального характеру (спрямованих на усунення можливості аналогічного порушення щодо інших осіб), Комітет може ставити розгляд питання на порядок денний з інтервалом не більшим за шість місяців.

При здійсненні контролю Комітет Міністрів може приймати проміжні резолюції, в яких: зазначаються заходи, вжиті державою на момент прийняття резолюції; висловлюється стурбованість з приводу недостатності цих заходів; надає свої пропозиції щодо їх виконання тощо.

Після встановлення факту, що держава вжила всіх заходів для виконання рішення суду відповідно до частини другої ст. 46 Конвенції Комітет Міністрів приймає остаточну резолюцію з висновком, що він виконав функції контролю за виконанням рішення.

Засоби впливу на державу є лише політичними, проте на сьогодні за майже п'ятдесят років діяльності Європейського суду з прав людини зафіксовані лише поодинокі приклади тривалого невиконання вказаних рішень. Політичні наслідки для держав, аж до виключення з членів Ради Європи, є непривабливими для європейських країн, а тому рішення, як правило, виконуються вчасно.

Таким чином, маючи в своєму розпорядженні засоби виключно політичного впливу на державу, органи Конвенції створили ефективний механізм контролю за дотриманням гарантій Конвенції про захист прав та основних свобод людини.

Особливості оскарження дій посадових осіб державної виконавчої служби

Оскарження дій державного виконавця чи інших посадових осіб державної виконавчої служби, за загальним правилом, розглядається як одна з найважливіших гарантій забезпечення прав громадян та юридичних осіб у виконавчому провадженні. Водночас оскарження дій державного виконавця є й процесуальним засобом захисту прав самих державних виконавців з метою недопущення зловживань своїми правами стягувачем або боржником при вчиненні виконавчих дій.

Найбільш вагоме значення ця проблематика набуває тоді, коли державний виконавець опиняється у суді за скаргою, поданою стороною виконавчого провадження, де прийняте ним рішення, його дія або бездіяльність є об'єктом оскарження у судовому порядку.

Щербак Світлана Володимирівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінально-правових дисциплін Української академії банківської справи Національного Банку України (м. Суми)

При цьому виникає необхідність розглядати оскарження дій державного виконавця не з точки зору захисту своїх прав сторонами виконавчого провадження (стягувачем та боржником) або їх представниками, а з боку забезпечення прав органів державної виконавчої служби, чії дії оспороюються. Йдеться про те, що для забезпечення законності діяльності органів дер-

жавної виконавчої служби, а також своєчасного, повного та неупередженого виконання вимог виконавчого документа державний виконавець має дотримуватися положень як законодавства про виконавче провадження, так і нормативно-правових актів, що безпосередньо стосуються діяльності щодо примусового виконання рішень судів та інших юрисдикційних органів. При цьому державний виконавець, що безпосередньо вчиняє виконавчі дії, має пам'ятати про наявність у нього процесуальних прав, якими він наділений в силу положень ст.5 Закону України «Про виконавче провадження», та можливість їх реалізації у виконавчому провадженні.

Положення ЦПК України 2004 р. внесли доволі істотні зміни щодо порядку та змісту оскарження рішень, дій або бездіяльності державних виконавців чи інших посадових осіб державної виконавчої служби. Здійснивши історичний екскурс до цивільного процесуального законодавства щодо виконання судових рішень, очевидно, що в новому ЦПК України знайшло втілення повернення окремих норм ще ЦПК радянських часів. Зокрема, йдеться про розділ VII ЦПК України – «Судовий контроль за виконанням судових рішень».

По-перше, запереченню підлягає назва розділу VII «Судовий контроль за виконанням судових рішень», оскільки в самому розділі йдеться про оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців.

В даному випадку слід розрізняти поняття «судового контролю за виконанням судо-

вого рішення» та «оскарженням рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців», оскільки вони не співпадають. Насамперед слід визначитися із співвідношенням цих понять. Так, оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців є лише однією з форм судового контролю за виконанням судового рішення, причому не основною з усіх можливих. Більше того, розділ VI ЦПК України «Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб)» фактично викладає контрольні повноваження суду за виконанням судових рішень: питання, пов'язані з поновленням пропущеного строку для пред'явлення виконавчого документа до виконання, відстрочкою та розстрочкою виконання, зміною чи встановленням способу і порядку виконання тощо.

Доцільним в даному випадку є аналіз норм ЦПК України 1964 р. до проведення відповідних змін. Зокрема, ст.373 цього кодексу мала назву «Контроль за виконанням рішень і оскарження дій судового виконавця», однак законодавець при цьому чітко розмежував ці два поняття, розмістивши правило щодо контролю за виконанням рішень у першій частині статті, а правило щодо оскарження – в усіх інших частинах ст.373 ЦПК. При цьому зміст судового контролю включав контроль за організацією виконання судових рішень, за обліком виконавчих документів, завершенням виконавчих проваджень, веденням фінансових операцій. У зв'язку з цим суддя здійснював організаційно-методичне

керівництво діяльністю судового виконавця та затверджував акти, які складав судовий виконавець. Зрозуміло, що питання виконавчого провадження у радянські часи знаходили своє правове регулювання в основному у тексті ЦПК.

Практично всі форми контролю за виконавчим провадженням збережені і сьогодні, однак покладені вони не на суд, а розподілені між органами державної виконавчої служби. Крім того, враховуючи проведені структурні зміни в системі органів державної виконавчої служби, поняття «контролю за виконавчим провадженням» трансформувалося у державний контроль в сфері виконавчої влади. Водночас частина контрольних повноважень була збережена і за судами, що дозволяє дійти висновку лише про різні контрольні повноваження різних державних органів за проведенням виконавчих дій. Однак називати повноваження суду по розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи ДВС під час виконання судового рішення, контролем суду за виконанням судових рішень термінологічно невірно, оскільки зміст поняття «контроль» у виконавчому провадженні полягає в іншому.

По-друге, проблемним є взагалі перебування розділу VII «Судовий контроль за виконанням судових рішень» у ЦПК України. З метою з'ясування цього питання розглянемо структуру нового ЦПК, що передбачає й оновлені види судочинства. Тепер цивільне судочинство складається також з трьох видів, однак крім вже відомого позовного та окремого провадження, ЦПК містить наказне провадження. Провадження в справах, що виникають з адміністративно-правових відносин було виключено з огляду на підвідомчість всіх зазначених категорій

справ адміністративним судам.

Не зважаючи на те, що практично всі ці справи увійшли до підвідомчості КАС України, у новому ЦПК фактично міститься четвертий вид цивільного судочинства, яким є розділ VII «Судовий контроль за виконанням судових рішень», що в тому ж вигляді, як це було у ЦПК України 1964 р. (змінивши лише її назву) викладений знову у ЦПК 2004 р. При цьому законодавець чомусь ніяк не виділив цю главу та помістив її наприкінці кодексу. Яким же видом виступає провадження по контролю за виконанням судових рішень?

Слід зазначити, що проект Адміністративного процесуального кодексу України (що був остаточно прийнятий у назві Кодексу адміністративного судочинства України) містив спеціальну главу 32 «Заяви на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби» з приводу цього питання. З її змісту витікало, що до підвідомчості адміністративних судів мають відноситись скарги на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця як при виконанні виконавчих листів, так і при виконанні наказів господарського суду, а також і при виконанні всіх інших виконавчих документів, тобто скарги на будь-які дії державного виконавця при виконанні всіх існуючих виконавчих документів, що дозволило б створити уніфікований процесуальний порядок розгляду всіх скарг на рішення, дії та бездіяльність державних виконавців.

Прийняття нового ЦПК України не дозволяє зробити відповідний висновок, а прийняття КАС України повністю спростувало його. Йдеться про те, що оскаржити рішення, дії або бездіяльність державного виконавця сторони виконав-

чого провадження (стягувач та боржник) мають право:

1) за ЦПК України (за загальним правилом) – до суду загальної юрисдикції, що видав виконавчий документ, в разі оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця, за виконавчим документом цього суду;

2) за ГПК України – до господарського суду, якщо скарга стосується виконання рішень, ухвал господарських судів;

3) за КАС України – до адміністративного суду, причому редакція ст.181 КАС України встановлює підвідомчість адміністративним судам таких вимог методом виключення, тобто фразою «якщо законом не встановлено іншого порядку судового оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця».

При цьому традиційно вживана термінологія «оскарження» дій державних виконавців, замінюється терміном «звернення з адміністративним позовом».

Крім того, слід звернути увагу на неузгодженість положень ст.85 Закону України «Про виконавче провадження» (далі – Закону) з положеннями ст.384 ЦПК України щодо визначення суду, до якого слід подавати скаргу на дії державного виконавця, яка не зазнала відповідних змін у зв'язку з набранням чинності ЦПК України 2004 р.

Зокрема, у ст.85 Закону зазначено, що скарга на дії (бездіяльність) державного виконавця (начальника органу державної виконавчої служби) подається:

1) щодо виконання судових рішень державною виконавчою службою у районах, містах (містах обласного значення), районах у містах – до суду, який видав виконавчий документ.

2) щодо виконання інших рішень – до суду за місцем зна-

ходження відповідного органу державної виконавчої служби.

3) щодо виконання рішень Департаментом державної виконавчої служби та державною виконавчою службою Автономної Республіки Крим, областей та міст Києва і Севастополя – до апеляційного суду за місцем знаходження відповідного органу державної виконавчої служби.

Проте у ч.2 ст.384 ЦПК України зазначено, що скарга подається до суду, який видав виконавчий документ. З іншого боку, ЦПК України не передбачає можливості розгляду цивільної справи по суті апеляційними судами, тому визначений ст.85 Закону України «Про виконавче провадження» процесуальний порядок подачі скарги на дії державних виконавців до суду втратив своє значення і не підлягає застосуванню.

Заперечення викликає й винесення судом після розгляду скарги на дії державного виконавця не рішення, а ухвали, якою, згідно правил ЦПК, справа не вирішується по суті. При цьому в ЦПК не сказано, що заявлені вимоги щодо неправомірних дій державного виконавця є безспірними, навпаки, вони підлягають доказуванню на загальних підставах. При задоволенні скарги у заявника можуть з'явитися підстави для відкриття провадження за правилами позовного провадження з метою відшкодування завданої державним виконавцем матеріальної та (або) моральної шкоди.

Глава 10 Закону України «Про виконавче провадження» встановлює правові засоби захисту прав стягувача, боржника у виконавчому провадженні, що полягають у можливості оскарження дій (бездіяльності) державного виконавця при примусовому виконанні рішення суду чи іншого юрисдикційного орга-

ну, а також у вирішенні спорів, що виникають у виконавчому провадженні та вирішуються судом у позовному порядку.

Місцеві загальні суди розглядають такі справи, пов'язані із вчиненням виконавчих дій:

1) справи за скаргою на рішення, дії та бездіяльність державного виконавця сторонами виконавчого провадження, серед яких можна виділити:

а) оскарження відкриття виконавчого провадження;

б) оскарження відмови у відкритті виконавчого провадження;

в) оскарження накладення арешту на майно чи кошти боржника;

г) оскарження стягнення виконавчого збору;

д) оскарження відмови у розшуку майна боржника та стягнення витрат, пов'язаних з розшуком;

е) оскарження накладення штрафу в порядку ст.87 Закону «Про виконавче провадження»;

є) оскарження звернення стягнення на майно боржника;

ж) оскарження визначення державним виконавцем заборгованості за аліментами;

з) оскарження бездіяльності державного виконавця;

и) оскарження закінчення виконавчого провадження.

2) справи за позовом про стягнення грошових сум, не утриманих з боржників;

3) справи за позовом про звільнення майна з-під арешту;

4) справи про визнання недійсними аукціонів (публічних торгів) з реалізації арештованого майна;

5) справи про відшкодування шкоди, завданої державним виконавцем.

Безумовно, що наведений перелік справ, що можуть розглядатися судами з приводу примусового виконання рішень, є приблизним та не може претендувати на вичерпність.

Можна виділити два основні

види оскарження рішень, дій або бездіяльності державних виконавців:

1) адміністративний порядок оскарження;

2) судовий порядок оскарження.

У ст.85 Закону зазначено, що у виконавчому провадженні підлягають оскарженню рішення, дії чи бездіяльність не лише державного виконавця, але й інших посадових осіб державної виконавчої служби, до яких ст.6 Закону України «Про державну виконавчу службу» зараховує також і керівних працівників та спеціалістів органів державної виконавчої служби (працівників органів державної виконавчої служби). Проте за ст.2 Закону примусове виконання рішень покладається на державних виконавців Департаменту державної виконавчої служби та його органів на місцях. Тому, оскільки крім державних виконавців, будь-який інший працівник органу державної виконавчої служби не вправі вчиняти виконавчі дії, оскаржити його дії по виконанню рішення навряд чи можливо. Винятком буде випадок, коли керівний працівник державної виконавчої служби розглядав скаргу на дії або бездіяльність державного виконавця в адміністративному порядку та відмовив у її задоволенні, визнавши дії державного виконавця, який вчиняє виконавчі дії, законними, а права та свободи заявника не порушеними. Не погодившись з рішенням посадової особи державної виконавчої служби, заінтересована особа вправі звернутися до суду за захистом своїх порушених прав.

У статті 85 Закону передбачена можливість оскарження рішення, дії або бездіяльності державних виконавців (їх начальників) органів державної виконавчої служби, зокрема, державного виконавця та начальника державної виконав-

чої служби у районі, місті (місті обласного значення), районні у місті, державного виконавця та начальника відділу примусового виконання рішень державної виконавчої служби Автономної Республіки Крим, областей та міст Києва і Севастополя, державного виконавця та начальника відділу примусового виконання рішень Департаменту державної виконавчої служби. Аналіз норм Закону дає підстави стверджувати, що дії державного виконавця, що можуть бути оскаржені, у тому числі відмова від вчинення певної виконавчої дії, зволікання з вчиненням виконавчих дій повинні бути оформлені державним виконавцем відповідним актом – постановою державного виконавця (статті 14, 15, 17, 24, 26, 32, 36, 37, 40, 40-1, 41, 45, 46, 87 Закону). При цьому слід мати на увазі, що зазначені статті Закону здебільшого вказують на можливість оскарження постанов державного виконавця. Проте ч.3 ст.7 Закону сформульована таким чином, що дає підстави оскаржувати й постанови та інші акти державного виконавця, навіть тоді, коли можливість їх оскарження прямо не передбачена у конкретній статті Закону.

Слід зупинитись і на діях організаційного характеру, що також вчиняються державним виконавцем при виконанні виконавчого документа: здійснення виконавчих дій у нічний час, вихідні дні з порушенням вимог ст.31 Закону, здійснення виконавчих дій без присутності понятих (всупереч ст.16 Закону) та інші дії. Тому це положення Закону узгоджується зі ст.55 Конституції України, де кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб.

Отже, не має значення, яким розпорядчим докумен-

том оформлені дії державного виконавця: постановою, у тому числі затвердженою начальником відповідного органу державної виконавчої служби, актом, резолюцією на заяві заінтересованої особи, листом чи в іншій формі чи взагалі не оформлені, всі вони можуть бути оскаржені заінтересованими особами.

Вирішуючи питання про вибір форми захисту прав стягувача та боржника, тобто в разі альтернативної підвідомчості, необхідно зазначити, що в судовому засіданні повинні розглядатись скарги лише на ті дії

в прийнятті судом такої скарги буде розцінюватись як порушення Конституції України, тому суд повинен приймати скарги на будь-які дії, рішення чи бездіяльність державних виконавців.

Однак у стягувача або боржника можливість вибору, до якого органу звернутися за захистом своїх прав, порушених у виконавчому провадженні є не завжди, а лише в разі вчинення виконавчих дій державним виконавцем, а не начальником органу державної виконавчої служби. В разі вчинення виконавчих дій

державного виконавця, що тягнуть за собою для стягувача та боржника юридичні наслідки. Але в той же час з огляду на положення ст.55 Конституції України та Постанови Пленуму Верховного Суду України № 9 від 1 листопада 1996 р. «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» щодо неможливості суду відмовити в прийнятті позовної заяви, заяви чи скарги з тих підстав, що недотриманий досудовий порядок вирішення спору, у випадку звернення громадянина чи юридичної особи, права якої порушено, відмова

начальником відповідного органу державної виконавчої служби, сторони виконавчого провадження наділені правом оскарження його рішень, дій чи бездіяльності лише до суду. Тут має місце виключна підвідомчість справи судові.

Суб'єктами оскарження є учасники виконавчого провадження, як вони викладені в ст.10 Закону «Про виконавче провадження» (в тому числі і експерт, спеціаліст, перекладач). В даному випадку можна помітити розбіжності законодавця, який у ст.11-1 Закону України «Про виконавче про-

вадження» (Права та обов'язки сторін та інших осіб у виконавчому провадженні) надає сторонам та іншим учасникам виконавчого провадження оскаржувати дії (бездіяльність) державного виконавця з питань виконавчого провадження, в ст.85 того ж Закону наділяє таким правом лише стягувача та боржника. Розділ VII ЦПК України ще більш широко трактує коло осіб, які вправі звернутися до суду за захистом своїх порушених прав, надаючи такі повноваження не лише учасникам виконавчого провадження, але й особам, які залучаються до проведення виконавчих дій. Тут йдеться про те, що у виконавчому провадженні можуть зачіпатися не лише права сторін, та, відповідно і порушуватись, а й інших суб'єктів виконавчого провадження. Однак врахуванню підлягає й той аспект, що, крім стягувача і боржника, інші учасники виконавчого провадження не мають особистої заінтересованості в результатах виконавчого провадження, і фактично немає необхідності у захисті їх прав з огляду на неможливість їх реалізації у виконавчому провадженні. Тому положення ст.85 Закону є більш доцільними, і правом на оскарження рішень, дій або бездіяльності державних виконавців в судовому порядку необхідно наділити лише стягувача та боржника, адже існує і адміністративний порядок оскарження дій державного виконавця.

Законом встановлена альтернативна підвідомчість оскарження дій та бездіяльності державного виконавця: до начальника органу державної виконавчої служби, якому безпосередньо підпорядкований державний виконавець або до суду. В ст.384 ЦПК України зазначено, що скаргу може бути подано до суду безпосередньо, чи після оскарження рішення, дії або бездіяльності держав-

ного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби до начальника відповідного органу державної виконавчої служби.

Питання подачі та розгляду скарги на рішення, дії та бездіяльність державних виконавців слід розглянути відповідно до наведеної класифікації порядку оскарження.

Законом пред'являються певні вимоги до змісту скарги, яка подається заінтересованою особою до начальника органу державної виконавчої служби. Зокрема, в ній повинно бути зазначено:

1) назву органу державної виконавчої служби, до якого подається скарга;

2) точну назву стягувача та боржника, їх місце проживання (для фізичних осіб) або знаходження (для юридичних осіб), а також назву представника сторони виконавчого провадження, коли скарга подається представником;

3) реквізити виконавчого документа (назва виконавчого документа, орган, який його видав, дата видачі виконавчого документа та його номер, резолютивна частина виконавчого документа);

4) зміст оскаржуваних дій (бездіяльності) та норму Закону, яка порушена;

5) виклад обставин, якими скажник обґрунтовує свої вимоги;

6) підпис скажника або його представника із зазначенням дати подання скарги.

Начальник органу державної виконавчої служби повинен розглянути скаргу у 10-денний строк, а за наслідками розгляду скарги – винести постанову про задоволення або про відмову у задоволенні скарги, яка у 10-денний строк може бути оскаржена до вищестоящого органу державної виконавчої служби або до суду.

Скарги, подані без додержання зазначених реквізитів,

або з порушенням встановленого цим Законом 10-денного строку на їх подання, розглядаються начальником органу державної виконавчої служби в строк не більше ніж 1 місяць у порядку, встановленому Законом України «Про звернення громадян» (ст.20 цього Закону) від 2 жовтня 1996 р. № 393/96-ВР.

Процесуальний порядок розгляду справи місцевим судом регламентується ЦПК України розділом VII «Судовий контроль за виконанням судових рішень». Однак, на нашу думку, така назва не відповідає змісту названого розділу, оскільки в самому розділі йдеться про оскарження рішень, дій чи бездіяльності державних виконавців. Як з теоретичної, так і з практичної точки зору, поняття «судового контролю за виконанням судового рішення» і «оскарження рішень, дій або бездіяльності державних виконавців» слід розрізняти. Оскарження рішень, дій або бездіяльності державних виконавців є лише однією з форм судового контролю за виконанням судового рішення, причому не єдиною і не основною з усіх можливих. Розділ VI ЦПК України, «Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб)» більше стосується контрольних повноважень суду, регламентуючи питання, належні до компетенції суду при вчиненні виконавчих дій (наприклад, відстрочки чи розстрочки виконання, зміни чи встановлення способу та порядку виконання та ін.). Поняття контролю за виконавчим провадженням набуло іншого значення, тому називати повноваження суду по розгляду скарг на дії державних виконавців – контролем суду за виконання судових рішень є термінологічно невірним з

огляду на зовсім інший зміст поняття «контролю» у виконавчому провадженні.

Не зважаючи на відсутність у ЦПК України такого виду цивільного судочинства, як провадження по справах, що виникають з адміністративно-правових відносин, в ньому фактично міститься не передбачений у ст.15 ЦПК України ще один вид цивільного судочинства, який регулюється розділом VII «Судовий контроль за виконанням судових рішень», оскільки одна категорія цивільної справи із провадження по справах, що виникають з адміністративно-правових відносин (йдеться про ЦПК України в ред. 1963 р.) була в ньому залишена, однак змінена її назва. При цьому законодавець не відокремив цю главу та помістив її наприкінці цього кодексу. Отже, перебування провадження по контролю за виконанням судових рішень у Цивільному процесуальному кодексі України суперечить новій концепції поділу цивільного судочинства на три види – позовне, наказне та окреме провадження за ЦПК України.

Ст.385 ЦПК України встановлено два строки для звернення зі скаргою. Скаргу може бути подано до суду:

у 10-денний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав чи свобод;

у 3-денний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її прав чи свобод, у разі оскарження постанови про відкладення провадження виконавчих дій.

Якщо законом встановлено спеціальний порядок обчислення строків звернення заявника зі скаргою до суду (наприклад, ст.26, ч. 4 ст.57 коментованого Закону, ст.121² ГПК), їх перебіг має визначатися за цими нормами, а не за

загальними правилами ст.385 ЦПК України. Скарга (заява), пропущений строк на подання якої не поновлено в порядку, передбаченому статтями 73 ЦПК України, залишається без розгляду.

Скарга розглядається у 10-денний строк у судовому засіданні за участю заявника і державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби, рішення, дія чи бездіяльність якої оскаржується. Як зазначено в п.6 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження» від 26 грудня 2003 р № 14, встановлений ст.385 ЦПК України) 10-денний строк розгляду справи за скаргою на рішення, дії або бездіяльність посадових осіб державної виконавчої служби обчислюється з дня, наступного після закінчення попереднього судового засідання.

Якщо суд встановить, що особа, рішення, дія чи бездіяльність якої оскаржуються, не працює на попередній посаді, він залучає до участі в справі посадову особу, до компетенції якої належить вирішення питання про усунення порушення прав чи свобод заявника.

Частина 2 ст.386 ЦПК України містить правило, згідно з яким, якщо заявник, державний виконавець або інша посадова особа державної виконавчої служби не можуть з'явитися до суду з поважних причин, справу може бути розглянуто за участю їх представників. Якщо брати до уваги заявника, то зрозуміло є участь в справі його адвоката, іншої особи, яка представляє інтереси заявника чи його законного представника. У випадку неявки державного

виконавця або іншої особи, про яку йдеться у статті, постає питання про їх представників. Отже, у цій статті доцільніше було б записати не «за участю їх представників», а «за участю представника відповідного органу державної виконавчої служби». Суттєвим моментом є участь у судовому засіданні саме того державного виконавця, що вчиняє виконавчі дії за відповідним виконавчим документом, оскільки така особа, на відміну від іншого державного виконавця, є більш обізнаною з матеріалами справи, враховуючи ще й ту обставину, що рішення суду безпосередньо впливатиме на результативність виконавчого провадження взагалі. Тому у випадку явки іншого державного виконавця за довіреністю органу державної виконавчої служби, суд для чіткого дотримання норм ЦПК України повинен з'ясувати причину неявки державного виконавця, чий дії або рішення оскаржуються, та вимагати надання доказів, що підтверджують поважність причини його неявки. В разі неповної причини неявки державного виконавця, слід відкладати провадження по цивільній справі з метою виклику у судові засідання відповідного державного виконавця.

Таким чином будуть забезпечуватися цивільні процесуальні гарантії прав сторін у цивільному процесі, з чого випливає безпосередній зв'язок встановлених при розгляді цивільної справи фактів та правовідносин преюдиціального характеру, що надасть можливість стороні виконавчого провадження вимагати заподіяних їй матеріальних та моральних збитків, завданих неправомірним виконанням рішення державним виконавцем.

За результатами розгляду скарги суд постановляє ухвалу. Це зумовлюється встановленням спрощеного процесуаль-

ного порядку розгляду справи за скаргою на рішення, дії або бездіяльність державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби. Проте такий підхід викликає заперечення, оскільки за правилами ст.208 ЦПК, справа не вирішується по суті ухвалою. При цьому в ЦПК України не сказано, що заявлені вимоги щодо неправомірних дій державного виконавця є безспірними, навпаки, вони підлягають доказуванню на загальних підставах. При

розгляду скарги на дії державного виконавця суд ухвалював би рішення. Нова модель виконавчого провадження має самостійний характер, при цьому організаційні та контрольні повноваження суду, які він здійснював до прийняття законодавства про виконавче провадження, передані органам державної виконавчої служби. Закріплення положення щодо постановлення судом ухвали, а не рішення, за результатами розгляду скарги на дії державного виконавця, фактично

Якщо оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність були прийняті або вчинені відповідно до закону, в межах повноважень державного виконавця або іншої посадової особи державної виконавчої служби і права чи свободи заявника не було порушено, суд постановляє ухвалу про відмову в задоволенні скарги.

Ухвала суду може бути оскаржена на загальних підставах, тобто в порядку, передбаченому ЦПК України. Після набрання ухвалою законної сили вона надсилається до відповідного органу державної виконавчої служби для виконання. Про виконання ухвали відповідний орган державної виконавчої служби повідомляє суд і заявника не пізніше ніж у місячний строк з дня одержання ухвали суду.

За правилами ч.2 ст.121² Господарського процесуального кодексу України дії, рішення чи бездіяльність органів державної виконавчої служби можуть бути оскаржені до господарського суду. У п.2 постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами скарг на рішення, дії або бездіяльність органів і посадових осіб державної виконавчої служби та звернень учасників виконавчого провадження» від 26 грудня 2003 р. № 14 зазначено, що скарги на дії чи бездіяльність державних виконавців розглядаються господарськими судами за правилами ст.121² ГПК щодо примусового виконання судових рішень, постановлених господарськими судами.

Неявка боржника, стягувача чи представника органу державної виконавчої служби в судове засідання не є перешкодою для розгляду скарги.

За результатами розгляду скарги виноситься ухвала, що надсилається стягувачеві, боржникові та органу державної виконавчої служби, яка може

задоволенні скарги у заявника можуть з'явитися підстави для відкриття провадження за правилами позовного провадження з метою відшкодування завданої державним виконавцем матеріальної та (або) моральної шкоди. Зважаючи на те, що виконавче провадження не є стадією цивільного процесу в рамках якого вже було ухвалено судове рішення, а між сторонами виконавчого провадження (стягувачем та боржником) та державним виконавцем складаються адміністративно-процесуальні правовідносини, і в ЦПК України слід було б закріпити положення, згідно з яким за результатами

була зроблена спроба повернути колишній порядок розгляду такої скарги, що існував до 2000 р. і у радянські часи, проте це суперечить сучасним засадам виконавчого провадження, що зумовлюють відсутність судового контролю за діями державних виконавців.

У разі встановлення обгрунтованості скарги суд визнає оскаржувані рішення, дії чи бездіяльність неправомірними і зобов'язує державного виконавця або іншу посадову особу державної виконавчої служби задовольнити вимогу заявника та усунути порушення або іншим шляхом поновлює його порушені права чи свободи.

бути оскаржена до апеляційного господарського суду згідно зі ст.106 ГПК України. В ухвалі господарський суд або визнає доводи заявника правомірними і залежно від їх змісту визнає постанову державного виконавця щодо здійснення заходів виконавчого провадження недійсною, чи визнає недійсними наслідки виконавчих дій, або зобов'язує орган державної виконавчої служби здійснити певні виконавчі дії, якщо він ухиляється від їх виконання без достатніх підстав, або визнає доводи скаржника неправомірними і скаргу відхиляє.

Кодексом адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. визначено новий спосіб захисту прав суб'єктів виконавчого провадження – це звернення до адміністративного суду з позовною заявою, якщо вони вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби порушено їхні права, свободи чи інтереси, а також якщо законом не встановлено інший порядок судового оскарження рішень, дій чи бездіяльності таких осіб. Процесуальний порядок розгляду адміністративних справ з приводу рішень, дій або бездіяльності державної виконавчої служби встановлений ст.181 КАС України.

Виходячи з термінології КАС України особа, яка звертається до адміністративного суду з адміністративним позовом (наприклад, сторона виконавчого провадження), є позивачем, а відповідачем у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби є відповідний орган державної виконавчої служби.

Ст.85 коментованого Закону встановлює уніфіковану термінологію «оскарження» дій

державного виконавця.

За ст.18 КАС України провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби віднесено до підвідомчості окружних адміністративних судів, яких (після їх створення) буде менше, ніж місцевих загальних судів (один на область). Це суттєво вплине на витратах сторін виконавчого провадження, які матимуть намір оспорити дії державного виконавця, оскільки явка до судового засідання сторін (позивача та відповідача) та дача особистих пояснень, навіть з наданням адміністративному суду права розгляду справи за їх відсутності, свідчить про бажання всебічного, повного та об'єктивного розгляду справи.

Адміністративна справа з приводу рішень, дій або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби вирішується судом протягом десяти днів після відкриття провадження у справі.

За результатами розгляду суд приймає постанову.

Проблематичним є питання і щодо правильного визначення строків оскарження дій (бездіяльності) державного виконавця та моменту спливу початку строку на оскарження. Висновок про 10-денний строк оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця випливає з аналізу положень окремих статей щодо кожної конкретної постанови державного виконавця. Постанова державного виконавця, що може бути оскаржена до суду, господарського суду або начальнику відповідного органу державної виконавчої служби надсилається сторонам виконавчого провадження, тому початок строку на оскарження в кожному разі повинен визначатися датою винесення

постанови державним виконавцем.

В разі оскарження дії або бездіяльності державного виконавця щодо виконання виконавчого документа початок строку буде спливати з дня вчинення дії або відмови в її вчиненні державним виконавцем. Якщо стягувач або боржник не були повідомлені про час і місце вчинення виконавчої дії, то строк для оскарження розпочинається для них з дня, коли їм стало про це відомо.

Пропущений 10-денний строк для оскарження постанови може бути поновлений судом, господарським судом у разі поважності причини пропуску строку на оскарження дії, бездіяльності державного виконавця або органу державної виконавчої служби. До поважних причин слід відносити й несвоєчасне одержання сторонами виконавчого провадження постанови чи іншого акта державного виконавця (адже за правилами ст.27 Закону України «Про виконавче провадження» копії постанов державного виконавця та інші документи виконавчого провадження надсилаються адресатам простою кореспонденцією), тобто одержання їх після спливу передбаченого законодавством строку на подання скарги до суду, оскільки дата отримання документів може бути встановлена за відміткою засобів зв'язку, по розписці або іншими засобами тощо.

Отже, проаналізувавши можливі способи оскарження дій, рішень або бездіяльності державного виконавця можна зазначити на необхідність узгодження різних нормативно-правових актів з цього питання, а також вдосконалення порядку подачі скарги на дії державного виконавця.

Виконання судових рішень в Німеччині

Гельмут Шрекенауер,

*Штатний викладач вищого фахового навчального закладу
Баварський вищий навчальний заклад для службовців,
Фахова галузь – правозастосовча діяльність,
м. Штарнберг, Баварія*

1. Стосовно систематики виконавчого права

а. Німецьке виконавче право проводить розрізнення в першу чергу відповідно із видом вимоги, у зв'язку з якою здійснюється виконання. Якщо відносно боржника, наприклад, винесено рішення

- про видачу речі, то виконання здійснюється відповідно цієї вимогою про видачу речі. Компетентним в якості органу виконання є судовий виконавець, який віднімає у боржника річ і повинен передати її кредитору;

- про здійснення дії або утримання від дії, то суд може прийняти розпорядження, що інша особа здійснює дію за рахунок особи, відносно якої винесено рішення. У випадку дій, які можуть бути здійснені тільки особисто, або при утриманні від дій особа, проти якої винесено рішення, може бути примушена до цього за допомогою грошового штрафу або примусового затримання з метою примушення до виконання зобов'язання.

Головним пунктом виконавчого права звичайно є виконання, які пов'язані із сплатою грошей: проти боржника виносяться рішення про зобов'язання його до сплати відповідної грошової суми кредитору. В

наступному це буде пояснено більш конкретно.

2. Виконання у зв'язку з грошовими вимогами

а. Виконання тут означає: втручання в майнові цінності, які належать боржнику. Втручання відбувається з боку державного органу виконання, який спочатку визначає майновий предмет (= заарештовує), потім реалізує його і надходження передає кредитору. Німецьке виконавче право проводить чітке розрізнення предметів, на які можна звернути виконання. Вибір серед таких предметів здійснює сам кредитор, який повинен подати до компетентного органу відповідну заяву про виконання.

б. Звернення виконання на рухомі речі: воно відбувається з боку особливої судової службовчої організації – судового виконавця. Він є службовцем органів юстиції і знаходиться при окружних судах, діє від імені держави, але в рамках практичної діяльності і організації його обов'язків має досить багато свободи. Строк його навчання становить приблизно два роки.

Його обов'язки і повноваження врегульовані особливо в §§ 753 – 763 ЦПК¹ і Інструкцією про діяльність судових вико-

навців. Стосовно цього декілька зауважень:

- Не на всі рухомі речі, які належать боржнику, судовий виконавець може звернути виконання. В німецькому виконавчому праві захист боржника має високий рівень. Тому йому повинні бути залишеними всі речі, яких він потребує для прийняттого ведення життя. До цього відносяться, в залежності від кожного окремого випадку, необхідні речі для продовження професійної діяльності (наприклад авто, комп'ютер) або, наприклад, телевізор. Див. § 811 ЦПК².

- Судовий виконавець може провести обшук житла боржника, він має право відкривати сховища боржника, може вимагати підтримки з боку поліції (§§ 758 та наступні ЦПК)³. Ці повноваження втручаються в захищені Конституцією права боржника: відповідно із ст. 13 Основного Закону житло є «недоторканим». Тому судовий виконавець може виконувати ці повноваження тільки в тому випадку, якщо перед цим було прийнято відповідне суддівське розпорядження.

- Конфіскація речі відбувається з накладенням печатки, яка наклеюється. Боржник, який зніме таку печатку, підлягає кримінальній відповідальності.

¹ § 753 [Судовий виконавець і заява про виконання]

(1) Примусове виконання, якщо воно не віднесено до компетенції судів, здійснюється судовими виконавцями, які повинні проводити його за заявою кредитора.

(2) Кредитор може у зв'язку із наданням завдання про примусове виконання скористатись співучастю канцелярії суду. Уповноважений канцелярією суду судовий виконавець розглядається як уповноважений кредитором. (виноска перекладача).

- Судовий виконавець повинен скласти протокол про хід виконання.

3. Прийняття «підтвердження, яке дорівнює присязі»

Якщо виконання з боку судового виконавця не веде до успіху, судовий виконавець повинен за заявою кредитора вимагати від боржника без приховування перелічити його майно. Це, як правило, відбувається в особливому засіданні, на яке викликається боржник.

Якщо боржник відмовляється, то його можна до цього примусити (в крайньому випадку

через затримання).

Нарешті він повинен підтвердити правдивість і повноту його повідомлень підтвердженням «яке дорівнює присязі». Неправдиве підтвердження підлягає кримінальній відповідальності!

Після надання підтвердження боржник вноситься до списку боржників, який ведеться в окружному суді. З цим списком при наявності «виправданого інтересу» можна ознайомитись. В інтересах захисту особистих даних це право на ознайомлення є досить конкретним, врегульованим у всіх деталях (§§ 915 та наступні ЦПК). Запис, як

правило, погашається через три роки.

Завдяки наданим боржниками відомостям про майнові предмети кредитори можуть визначитись, на які з них можна звернути виконання з точки зору виконавчого права.

4. Звернення на трудові доходи

а. Звернення виконання відносно вимог, які належать боржнику по виконанню від «третіх зобов'язаних осіб», здійснюються судом, який виконує рішення по цивільній справі, в якості органу виконання. Конкретно на це упов-

² § 811 [Речі, на які не може бути звернено стягнення]

(1) На наступні речі стягнення не може бути звернено:

1. речі, які слугують особистому використанню або господарству, особливо предмети одягу, білизна, ліжка, домашня і кухонна апаратура, якщо боржник потребує їх для однієї з його професійних діяльностей і відповідного його заборгованості ведення життя та домашнього господарства; також дачні будиночки та житлові літні будиночки та інші схожі для таких цілей проживання будівлі, які підлягають примусовому виконанню, відносно рухомого майна, яких боржник і його сім'я потребують для постійного проживання;
2. необхідні боржнику, його сім'ї та особам, які належать і допомагають в його домашньому господарстві, на чотири тижня запаси продовольства, засоби опалювання та освітлення або, якщо для такого відрізка часу такі запаси не існують і їх приготування іншим шляхом не забезпечено, необхідна для їх придбання грошова сума;
3. дрібні тварини в обмеженій кількості, а також корова або за вибором боржника замість неї загалом дві свині, кози або барани, якщо ці тварини потрібні для годування боржника, його сім'ї або належних до його домашнього господарства осіб, які допомагають йому у веденні домашнього господарства, в сільському господарстві або підприємницькій діяльності; також необхідні на наступні чотири тижні запаси для годування та підстилки або, якщо такі запаси відсутні і їх отримання для такого відрізка часу іншим шляхом не забезпечено, то необхідна для їх придбання грошова сума;
4. у випадку осіб, які займаються сільським господарством, – необхідні для цієї діяльності інвентар і худоба, включаючи необхідні добрива, а також сільськогосподарські вироби, якщо вони необхідні для забезпечення утримання боржника, його сім'ї і його працівників або для продовження діяльності до наступного врожаю таких самих або подібних виробів;
- 4a. у випадку працівників на сільськогосподарських виробництвах – натуральна продукція, яка була їм надана як винагорода, якщо вона потрібна боржнику і його сім'ї для утримання;
5. у випадку осіб, які заробляють фізичною працею або розумом та в інший особистий спосіб – необхідні для продовження їх діяльності предмети;
6. у випадку вдів та неповнолітніх нащадків зазначених в п. 5 осіб, якщо вони продовжують за їх рахунок таку діяльність через заступників – необхідні для такої діяльності предмети;
7. службовий одяг, а також предмети службового майна, якщо вони призначені до їх використання боржником, а також у випадку службовців, духовних осіб, адвокатів, нотаріусів, лікарів і акушерок – необхідні для здійснення цієї професії предмети, включаючи відповідний одяг;
8. у випадку осіб, які отримують регулярні доходи зазначеного в §§ 850-850b виду – сума грошей, яка відповідає частині, що не підлягає стягненню на час до проведення стягнення при наступному часі платежу;
9. необхідне для діяльності аптеки устаткування, судини і товари;
10. книги, які призначені для використання боржником і його сім'єю в церкві або школі або іншій установі навчання або для домашньої молитви;
11. використувані для домашнього господарства або торгіві книги, сімейні документи, а також обручки, ордени і відзнаки пошани;
12. штучні кінцівки, окуляри та інші необхідні у зв'язку з тілесними недугами допоміжні засоби, якщо ці предмети призначені для використання боржником і його сім'єю;
13. предмети, які призначені для безпосереднього використання при похованнях.

(2) На зазначені в абзаці 1 п. 1, 4, 5-7 речі може бути звернуто стягнення, якщо продавець здійснює виконання відповідно із забезпеченою через застереження власності грошовою сумою. Домовленість про застереження власності повинно бути доведено шляхом представлення документів. (виноска перекладача).

³ § 758 [Повноваження судового виконавця на проведення обшуку і застосування сили]

(1) Судовий виконавець має право на обшук житла та сховищ боржника, якщо цього вимагає ціль виконання.

(2) Він має право відкривати зачинені домашні двері, двері кімнат та сховищ.

(3) Він, якщо стикається з опором, має право на застосування сили і може з цією метою просити про підтримку виконавчих органів поліції. (виноска перекладача).

новаженим є чиновник судового відомства⁴, який приймає його рішення так само незалежно як і суддя. Він повинен мати шкільний атестат і потім успішно закінчити навчання тривалістю в три роки. На його рішення можна подати засіб правового оскарження; не існує різниці із рішеннями судді.

б. Реалізація зазначеної вище вимоги забезпечується (= стягується) шляхом прийняття ухвали, яка передається кредитор. Це означає, що тепер кредитор замість боржника може отримати цю вимогу (наприклад частину заробітної платні). Виконання набуває чинності із врученням ухвали третій зобов'язаній особі (в даному випадку роботодавцю).

с. На практиці важливим є звернення виконання відносно трудових доходів боржника; третьою зобов'язаною особою є роботодавець. З підстав захисту боржника виконання можна звернути тільки на частину трудових доходів. Частина, на яку виконання не звертається, визначена в § 850с ЦПК. Її розмір залежить від розміру трудових доходів і від кількості осіб, які мають право на утримання з боку боржника (= дружина, діти). Практичний приклад:

Працівник фабрики заробляє 2 400 Євро, він одружений і має двох дітей. Відповідно з § 850с ЦПК звернення можна звернути тільки на 219 Євро, а 2 181 Євро залишається в розпорядженні боржника. Якщо б боржник був одинаком, то виконання можна було б звернути на 1 029 Євро!

Перерахування повинен здійснювати роботодавець. На основі врученої йому ухвали він може встановити, яку частину заробітку він повинен виплачувати працівнику і яку частину

кредитору по виконанню.

Частина, яка залишається у боржника по виконанню і осіб, які мають право на утримання з його боку, визначена таким чином, що вона дає можливість ведення «прийняттого» рівня життя. Багато конкретних речей стосовно цього містяться в §§ 850а – 850к ЦПК.

5. Звернення виконання на нерухомість

Воно здійснюється принципово тільки через суд, який виконує рішення по цивільній справі. Земельні ділянки, які належать боржнику, можуть бути примусово продані з аукціону або примусово управлятися, а надходження від цього отримуватимуть кредитор по виконанню. Більш детально все це регулює власний спеціальний закон (ZVG = Закон про примусовий продаж з аукціону).

Кредитор має також можливість зареєструвати в поземельній книзі земельної ділянки боржника так звану забезпечувальну іпотеку. В такому випадку земельна ділянка є «заставленою» на його користь. Органом виконання в такому випадку є служба ведення поземельної книги, яка входить до окружного суду. Уповноваженим є чиновник судового відомства.

6. Стосовно ходу процедури виконання

а. Вона завжди ініціюється поданням заяви, яку кредитор повинен подати до органу виконання.

б. Орган виконання перевіряє тоді на власну відповідальність, чи є наявними загальні передумови для виконання. Ними є:

- судові рішення (= титул),

яке формально його визначає. Як правило, це є остаточне рішенням суду по цивільній справі. Але в § 794 ЦПК перелічені також і інші документи рішень, наприклад нотаріальні документи, судові мирові угоди або рішення про виконання, які були прийняті в рамках спрощених проваджень. Також і в публічному праві (наприклад податковому праві) існує багато рішень з «титульною функцією».

- На рішенні, яке підлягає виконанню, повинна бути засвідчена можливість його виконання. Таке завірення здійснює суд. Воно заощаджує органу виконання перевірку, чи рішення відповідає вимогам примусового виконання. Дослівно:

Попередній примірник надається кредитору для цілей виконання.

- Щонайменше одночасно з виконанням боржнику також повинна бути вручена копія.

с. Подальші передумови для виконання залежать від того, який вид виконання здійснюватиметься.

д. Як кредитор (якщо у виконанні відмовляється), так і боржник мають можливість подати на дії органу виконання засоби оскарження. В такому випадку перевірка здійснюється судом, до якого подане оскарження.

е. В деяких нормах містяться спеціальні захисні положення, які дозволяють враховувати індивідуальні обставини конкретної справи (наприклад § 765а ЦПК).

⁴ «Рехтспфлегер» (Rechtspfleger) – чиновник судового відомства, який виконує деякі функції судді, наприклад в справах опіки, спадщини, виконання тощо, але така діяльність в Німеччині не відноситься до здійснення правосуддя в прямому його розумінні (тобто суддею). (примітка перекладача).

Міністерство юстиції Північного Рейну-Вестафалії, Пам'ятка для шукаючого права

Що Ви повинні знати про судовий наказ¹

Судовий наказ потрапляє до дому

Пан Шнайдер отримує листа із суду. Він досить схвилюваний, бо він ще ніколи не мав справи із судами. Його занепокоєння зростає, коли він відкрив листа і побачив там судовий наказ, який раніше називався наказ про платіж. Від пана Шнайдера вимагається впродовж двох тижнів з вручення сплатити фірмі «Меблі-Маркт Мюллер» 1. 985, 00 НМ. І до цього ж відсотки на відсотки та витрати на провадження!

Пан Шнайдер обурений. Звісно, він був нещодав-

но разом з його дружиною в «Меблі-Маркт Мюллер», бо вони цікавились меблевим гарнітуром, який у газетній об'яві був розрекламований з особливою пропозицією. Він також сказав продавцеві, що гарнітур йому дуже сподобався. Але він його не купив, більше того, він чітко висловився перед продавцем, що він хоче ще обміркувати пропозицію. В іншому магазині він потім купив меблі, які йому здавались більш прийнятними за ціною. Коли декілька тижнів пізніше до будинку

підїхала вантажівка фірми Мюллер з меблями, він був разом з дружиною у відпустці. Будинок охороняла теща. У зв'язку з тим, що вона не була поінформована, вона дозволила занести меблі у будинок.

Пан Шнайдер, після повернення, був дуже розлючений. Він вимагає від фірми Мюллер знову забрати меблі, бо він їх не купував. На цій самій підставі від відіслав назад і рахунок, без будь-яких коментарів до нього. Потім деякий час він не мав інформації.

Судовий наказ приймається окружним судом по заяві кредитора (в рамках провадження він називається «заявник»). Уповноваженим на прийняття судового наказу є окружний суд, на території якого заявник має право підсудності по цій справі (тобто він проживає в цьому окрузі або має його юридичну адресу). Деякі судові накази з метою більш швидко їх розгляду та раціонального вирішення віднесені до повноважень Окружного суду м. Гален як центрального суду для судових наказів землі Північний Рейн-Вестфалія.

Судовий наказ повинен замінювати досить коштовний цивільний позов, якщо очікується, що боржник (в рамках провадження «відповідач по заяві») не оспорюватиме його зобов'язань щодо спла-

ти відповідних коштів. У такий спосіб кредитор може швидко та дешево висунути свою вимогу. Він повинен тільки повідомити скільки він вимагає і на що він спирається у своїй вимозі. Чи дійсно йому належить стверджена ним вимога, суд в рамках процедури судового наказу не перевіряє. Він приймає судовий наказ, якщо стверджені підстави виправдовують право вимоги на підставі закону.

Але для боржника, до якого звернена вимога, це не може бути остаточною істиною. Якщо він не бажає визнавати вимогу, він повинен впродовж двох тижнів внести до відповідного окружного суду «**заперечення**» в усній формі в канцелярії суду або подати його письмово. В такому випадку починається звичайний процес, під час якого треба з'ясувати, чи вимога

є обґрунтованою.

Таким чином судовий наказ не є більше вимогою або сплатити або захищатись. Але якщо боржник не висуває ніяких заперечень і не сплачує борг, то суд після збігання двох тижнів видає за заявою кредитора виконавчий документ.

Виконавчий документ діє як вирок. Він надає кредитору можливість здійснити примусове виконання, за допомогою якого він, наприклад, може звернути стягнення на заробітну платню або через судового виконавця провести публічний продаж речей боржника.

Але і на цій стадії боржник може скористатись допомогою суду таким чином, що впродовж двох тижнів після вручення виконавчого документу

¹ Німецькою мовою – «Mahnbescheid» – судовий наказ про сплату (про сплату боргу), платіжний наказ (прим. перекладача)

він може внести «**заперечення**» проти виконавчого документу. Заперечення подається до окружного суду, який видав виконавчий документ. Воно може бути подано шляхом усної заяви або в письмовому вигляді до канцелярії окружного суду. В такому випадку все переходить в звичайний процес, під час якого суд перевіряє, чи заявлені вимоги дійсно існують.

Але до прийняття рішення в рамках цього процесу кредитор все ж залишає за собою можливість на основі виконавчого документу проводити проти боржника примусове виконання. Хоча суд за клопотанням боржника може тимчасово призупинити виконання. Таке клопотання в загальному плані задовольняється з тим застереженням, що виконання

може бути призупинено тільки за умови внесення забезпечення.

У зв'язку з цим слушним є заперечення відразу проти судового наказу, якщо є бажання оспорювати висунуту вимогу. Цим заперечується появі виконавчого документу, що матиме більш негативні наслідки.

Через деякий час він отримує від окружного суду повістку до усного судового засідання. До повістки додаданий також письмовий документ від адвоката фірми Мюллер в якому він стверджує, що пан Шнайдер купив меблі і що доставка меблів відбулася правомірно. При цьому здійснюється посилання на продавця фірми пана Лемана в якості свідка.

Пан Шнайдер не може вирішити: чи треба йому наймати адвоката або самому представляти себе в суді?

Адвокати є професійні радники у всіх правових питаннях. Їх треба завжди залучати в тих випадках, якщо правове становище не є повністю зрозумілим. Той, хто не може оплатити адвоката, не повинен у зв'язку з

цим відмовлятися від правових порад. Запитайте в окружному суді стосовно можливостей отримання допомоги в несенні процесуальних витрат та стосовно позасудового консультування громадян з низькими

доходами. «Що Ви повинні знати про консультативну допомогу та допомогу у несенні процесуальних витрат?» Вам розповість така ж сама брошура з рядку «Міністерство юстиції інформує».

Пан Шнайдер приймає рішення самостійно представляти себе по справі, бо вона здається йому досить зрозумілою: він нічого не купував і таким чином не повинен нічого платити! Про це він повідомляє суд і посилається при цьому на хід розмови з представником фірми Мюллер та на свідчення його дружини.

В день судового засідання пан Шнайдер бере собі вільний день на роботі і йде до окружного суду. Перед залогом для судових засідань від бачить дошку з декількома призначеними справами, які будуть розглянуті в першій половині дня; його справа також занесена до списку.

«Чи мають взагалі вони час для мене?», міркує пан Шнайдер. Перед столом суду стоять сторони та адвокати. З їх розмов пан Шнайдер не може багато чого зрозуміти. Він уявляв собі атмосферу в судовій залі децю по-іншому, більш святковіше, з довгими промовами.

Потім викликається його справа. За фірму «Меблі-Маркт Мюллер» з'явилась адвокат, яка стала поряд з ним перед столом суду. Суддя спочатку викладає суть справи, про що в ній йдеться. Сторони можуть зробити свої висловлювання. Після цього суддя питає обидві сторони, чи вони не хотіли б вирішити справу мирним шляхом. Пан Шнайдер відхиляє мирову угоду, бо йому не потрібні ці меблі.

Мирова угода, яка укладається шляхом примирення сторін, не є просто більш простим виходом для суду, який хоче позбавитись прийняття рішення. Закон зобов'язує суд сприяти

тому, щоб сторони, за наявності можливості, знайшли мирний шлях вирішення проблеми. Така позиція має підстави: мирова угода, яка укладається на ранній стадії, є для обох сторін часто

дешевшою та заощаджує витрату нервів та часу, ніж довготривалий процес. До того ж сторони обидві часто не зовсім не праві. Мирова угода часто це враховує краще, ніж рішення суду.

Якщо ж мирова угода не укладається, то суддя проголошує ухвалою час наступного засідання, під час якого повинні будуть заслухані свідки, яких назвали сторони.

Той, хто бажає успішно реалізувати свої вимоги, повинен його **довести**. Засобами доказування можуть бути, наприклад, свідки або експерти або також і документи. Суд повинен уважно перевірити ці докази для того, щоб на цій підставі сформувавши для себе рішення. Але судді є також людьми, а не провидцями. Відповідь на питання, кому вони повинні вірити, часто є дуже важким завданням.

*Через певний час відбувається **заслуховування доказів**. Спочатку суддя заслуховує продавця Леманна від фірми Мюллер. Леманн зазначає, що пан Шнайдер був захоплений тим гарнітуром. Також і ціна напевно його влаштувала. Але про можливий строк доставки говорилося тільки в загальному плані. Про слова пана Шнайдера, що він хоче ще раз все обміркувати, він нічого не знає.*

У протилежність цьому, пані Шнайдер чітко і зрозуміло говорить, що її чоловік чітко і однозначно дав зрозуміти, що він ще раз хоче обміркувати справу купівлі.

Після отримання доказів сторони ще раз мають можливість висловити свою позицію. Потім суддя проголошує час засідання, під час якого вона проголосить рішення. На це засідання сторони з'являться не зобов'язані.

Пан Шнайдер з нетерпінням чекає на рішення суду. Коли він прочитав, що позов фірми Мюллер відхиляється, він радіє тому, що наразі неприємна справа вже позаду.

УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ № 587/2006 «Про Національний план дій із забезпечення належного виконання рішень судів»

З метою дальшого забезпечення захисту прав та свобод людини щодо належного виконання рішень судів **постановляю**:

1. Затвердити Національний план дій із забезпечення належного виконання рішень судів (додається).
2. Кабінету Міністрів України забезпечити виконання зазначеного Плану дій.

*Президент України Віктор ЮЩЕНКО
27 червня 2006 року*

ЗАТВЕРДЖЕНО

Указом Президента України від
27 червня 2006 року № 587/2006

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЛАН ДІЙ із забезпечення належного вико- нання рішень судів

1. З метою підвищення ефективності діяльності державної виконавчої служби з виконання рішень судів та вдосконалення процедури примусового їх виконання розробити та подати в установленому порядку законопроекти щодо:

внесення змін до Закону України «Про виконавче провадження», якими, зокрема, передбачити:

- конкретизацію дискреційних повноважень державних виконавців; обов'язок боржника утримуватися від вчинення дій, які унеможливають чи утруднюють виконання судових рішень;
- скасування інституту добровільного виконання боржником рішення про стягнення коштів або скорочення строку для такого виконання рішення;
- спрощення процедури примусового виконання судових рішень;
- удосконалення механізму звернення стягнення на майно, яким наділено філії та представництва боржника – юридичної особи;

внесення змін до законодавчих актів щодо можливості встановлення в судовому порядку наявного у боржника майна, на яке може бути звернуто стягнення, та відповідальності за недостовірність наданої інформації про наявне майно;

внесення змін до Закону України «Про державну виконавчу службу» щодо посилення правового і соціального захисту, забезпечення безпеки державних виконавців і членів їх сімей;

*Міністерство юстиції України
Термін – 2006 рік*

внесення змін до Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за умисне невиконання або перешкоджання виконанню судового рішення, що набрало законної сили; встановлення кримінальної відповідальності за такі дії фізичних осіб. Міністерство юстиції України Термін – червень 2006 року

2. З метою забезпечення належного виконання рішень Європейського суду з прав людини подати в установленому порядку пропозиції щодо приведення нормативно-правових актів у відповідність із вимогами Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» та практикою Європейського суду з прав людини.

*Міністерство юстиції України,
Міністерство фінансів України
Термін – третій квартал 2006 року*

3. Подати в установленому порядку пропозиції щодо запровадження механізму застави на рухоме і нерухоме майно боржника за судовим рішенням про стягнення грошових коштів.

*Міністерство юстиції України
Термін – перший квартал 2007 року*

4. Подати в установленому порядку пропозиції щодо забезпечення належного виконання судових рішень про виплату підприємствами вугільної промисловості заборгованості із заробітної плати та інших виплат, пов'язаних із трудовими правовідносинами.

*Міністерство вугільної промисловості
України,*

*Міністерство економіки України,
Міністерство фінансів України,
Міністерство палива та енергетики України,
Міністерство юстиції України
Термін – серпень 2006 року*

5. Розробити за участю Національного банку України та подати в установленому порядку проект закону щодо включення до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців відомостей:

- про банківські рахунки юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців в установах банків та інших фінансових установах;
- про накладення на ці рахунки арешту;
- про відкриті виконавчі провадження.

*Державна податкова адміністрація України,
Державний комітет України з питань регуляторної політики та підприємництва,
Міністерство фінансів України,
Міністерство економіки України,
Міністерство юстиції України
Термін – 2006 рік*

6. Розробити за участю Національного банку України та подати в установленому порядку проект закону щодо створення механізму унеможливлення ухилення від виконання судових рішень, у тому числі шляхом зміни порядку відкриття і закриття рахунків банків.

*Державна податкова адміністрація України,
Міністерство юстиції України
Термін – 2006 рік*

7. Розробити та подати в установленому порядку проект закону щодо встановлення порядку виконання судових рішень про стягнення коштів з Державного бюджету України, бюджету Автономної Республіки Крим, місцевих бюджетів.

*Міністерство фінансів України,
Міністерство юстиції України
Термін – перше півріччя 2006 року*

8. З метою встановлення порядку примусової реалізації майна підприємств державного сектору економіки розробити та подати в установленому порядку проекти законів про внесення змін до законодавчих актів з питань банкрутства, про визнання таким, що втратив чинність,

Закону України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна».

*Міністерство економіки України,
Міністерство юстиції України
Термін – перше півріччя 2006 року*

9. З метою забезпечення належного виконання рішень судів щодо відшкодування шкоди, завданої фізичним та юридичним особам органами державної влади, у випадках, коли стягнення здійснюється з Державного бюджету України, щорічно передбачати у проекті закону про Державний бюджет України на відповідний рік кошти на такі цілі.

*Кабінет Міністрів України
Термін – постійно*

10. З метою підвищення кваліфікації державних службовців, які здійснюють функції, пов'язані з виконанням судових рішень:

1) забезпечити розроблення та запровадження з 2007 року у навчальних програмах для вищих юридичних навчальних закладів та юридичних факультетів вищих навчальних закладів спецкурсів із процедури виконавчого провадження та відповідної спеціалізації;

*Міністерство освіти і науки України,
Міністерство юстиції України
Термін – перший квартал 2007 року*

2) організувати для державних виконавців семінари, круглі столи тощо;

*Міністерство юстиції України
Термін – постійно*

3) забезпечити постійне інформування громадськості про стан виконання судових рішень, негативні наслідки їх невиконання.

*Міністерство юстиції України
Термін – постійно*

**Глава Секретаріату Президента України
О. РИБАЧУК**

ЗАКОН УКРАЇНИ «Про виконавче провадження» (ВИТЯГ)

Стаття 1. Виконавче провадження

Виконавче провадження, як завершальна стадія судового провадження та примусове виконання рішень інших органів (посадових осіб) – це сукупність дій органів і посадових осіб, зазначених у цьому Законі, спрямованих на примусове виконання рішень судів та інших органів (посадових осіб), які здійснюються на підставах, у спосіб та в межах повноважень, визначених цим Законом, іншими нормативно-правовими актами, виданими відповідно до цього Закону та інших законів, а також рішеннями, що відповідно до цього Закону підлягають примусовому виконанню (далі – рішення).

(стаття 1 із змінами, внесеними згідно із Законом України від 15.03.2006 р. N 3541-IV)

Стаття 2. Органи і посадові особи, які здійснюють примусове виконання рішень

Примусове виконання рішень в Україні покладається на Державну виконавчу службу, яка входить до системи органів Міністерства юстиції України.

Відповідно до Закону України «Про державну виконавчу службу» примусове виконання рішень здійснюють державні виконавці Департаменту державної виконавчої служби, державної виконавчої служби Автономної Республіки Крим, областей та міст Києва і Севастополя, державної виконавчої служби у районах, містах (містах обласного значення), районах у містах (далі – державні виконавці).

(частина друга статті 2 із змінами, внесеними згідно із Законами України від 10.07.2003 р. N 1095-IV, від 23.06.2005 р. N 2716-IV)

За наявності обставин, що ускладнюють виконання рішення, або у разі виконання зведеного виконавчого провадження при органах державної виконавчої служби можуть утворюватися виконавчі групи в порядку, встановленому Міністерством юстиції України, до складу яких включаються державні виконавці одного або кількох органів державної виконавчої служби. За наказом Департаменту державної виконавчої служби або державної виконавчої служби Автономної Республіки Крим, областей та міст Києва і Севастополя на керівника групи можуть покладатися права та повноваження, встановлені цим Законом, у виконавчому провадженні для начальників державної виконавчої служби у районах, містах (містах обласного значення), районах у містах.

Інші органи, установи, організації і посадові особи здійснюють виконавчі дії у випадках, пере-

дбачених законом, у тому числі відповідно до статті 6 цього Закону на вимогу чи за дорученням державного виконавця.

Стаття 3. Виконавчі документи за рішеннями, що підлягають виконанню державною виконавчою службою

Примусове виконання рішень державною виконавчою службою здійснюється на підставі виконавчих документів, визначених цим Законом.

Відповідно до цього Закону державною виконавчою службою підлягають виконанню такі виконавчі документи:

1) виконавчі листи, що видаються судами, та накази господарських судів, у тому числі на підставі рішень третейського суду;

2) ухвали, постанови судів у цивільних, господарських, адміністративних та кримінальних справах у випадках, передбачених законом;

3) судові накази;

4) виконавчі написи нотаріусів;

5) посвідчення комісій по трудових спорах, що видаються на підставі відповідних рішень цих комісій;

6) постанови органів (посадових осіб), уповноважених розглядати справи про адміністративні правопорушення у випадках, передбачених законом;

7) рішення органів державної влади, прийняті з питань володіння і користування культовими будівлями та майном;

8) постанови державного виконавця про стягнення виконавчого збору, витрат на проведення виконавчих дій та накладення штрафу;

9) рішення інших органів державної влади у випадках, якщо за законом їх виконання покладено на державну виконавчу службу;

10) рішення Європейського Суду з прав людини з урахуванням особливостей, передбачених Законом України «Про виконання рішень Європейського Суду з прав людини».

(стаття 3 із змінами у редакції Закону України від 15.03.2006 р. N 3541-IV)

ЗАКОН УКРАЇНИ

«Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини»

Цей Закон регулює відносини, що виникають у зв'язку з обов'язком держави виконати рішення Європейського суду з прав людини у справах проти України; з необхідністю усунення причин порушення Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод і протоколів до неї; з впровадженням в українське судочинство та адміністративну практику європейських стандартів прав людини; зі створенням передумов для зменшення числа заяв до Європейського суду з прав людини проти України.

Глава 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

1. У цьому Законі терміни вживаються в такому значенні:

Конвенція — Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України;

Суд — Європейський суд з прав людини;

Комісія — Європейська комісія з прав людини;

практика Суду — практика Європейського суду з прав людини та Європейської комісії з прав людини;

Рішення — а) остаточне рішення Європейського суду з прав людини у справі проти України, яким визнано порушення Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; б) остаточне рішення Європейського суду з прав людини щодо справедливої сатисфакції у справі проти України; в) рішення Європейського суду з прав людини щодо дружнього врегулювання у справі проти України;

Стягувач — а) заявник до Європейського суду з прав людини у справі проти України, на користь якого постановлено рішенням Європейського суду з прав людини або з яким досягнуто дружнього врегулювання, чи його представник, чи його правонаступник; б) особа (група осіб), на користь якої рішенням Європейського суду з прав людини визначено обов'язок України в міждержавній справі;

відшкодування — а) сума справедливої сатисфакції, визначена рішенням Європейського суду з прав людини відповідно до статті 41 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод; б) визначена у рішенні Європейського суду з прав людини стосовно дружнього врегулювання сума грошової виплати на користь Стягувача;

виконання Рішення — а) виплата Стягувачеві відшкодування та вжиття додаткових заходів індивідуального характеру; б) вжиття заходів загального характеру;

Орган представництва — орган, відповідальний за забезпечення представництва України в Європейському суді з прав людини та виконання його рішень;

оригінальний текст — офіційний текст,

виконаний офіційною мовою Ради Європи: а) Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та протоколів до неї; б) рішення та ухвали Європейського суду з прав людини; в) ухвали Європейської комісії з прав людини.

Стаття 2. Виконання Рішення

1. Рішення є обов'язковим для виконання Україною відповідно до статті 46 Конвенції.

2. Порядок виконання Рішення визначається цим Законом, Законом України «Про виконавче провадження», іншими нормативно-правовими актами з урахуванням особливостей, що передбачені цим Законом.

Стаття 3. Фінансування витрат на виконання Рішення

1. Виконання Рішення здійснюється за рахунок Державного бюджету України.

Глава 2. ДОСТУП ДО РІШЕННЯ

Стаття 4. Стислий виклад Рішення

1. Протягом трьох днів від дня одержання повідомлення про набуття Рішенням статусу остаточного орган представництва готує та надсилає для опублікування в газетах «Урядовий кур'єр» і «Голос України» стислий виклад Рішення українською мовою (далі — стислий виклад Рішення), який має включати:

а) офіційну назву Рішення мовою оригіналу та в перекладі українською мовою;

б) номер заяви до Суду;

в) дату постановлення Рішення;

г) стислий виклад фактів у справі;

д) стислий виклад питань права;

е) переклад резолютивної частини Рішення.

2. Зазначені у частині першій цієї статті видання публікують стислий виклад Рішення протягом семи днів від дня його одержання.

Стаття 5. Сповіднення про Рішення

1. Протягом трьох днів Орган представництва надсилає стислий виклад Рішення Стягувачеві, Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, всім державним органам, посадовим особам та іншим суб'єктам, прямо причетним до справи, за якою постановлено Рішення, разом з копією оригінального тексту.

Стаття 6. Переклад та оприлюднення Рішення

1. З метою виконання заходів загального характеру держава забезпечує переклад та опублікування повних текстів Рішень українською мовою спеціалізованим у питаннях практики Суду юридичним виданням, що має поширення у професійному середовищі правників.

2. Автентичність перекладу повних текстів Рішень засвідчується Органом представництва.

3. Визначення видання, яке здійснюватиме переклад та опублікування повних текстів Рішень, а також замовлення необхідної кількості примірників видання з метою забезпечення судів, органів прокуратури, юстиції, внутрішніх справ, служби безпеки, установ виконання покарань, інших зацікавлених суб'єктів провадяться на конкурсній основі Органом представництва.

4. Забезпечення судів опублікованим перекладом повних текстів Рішень покладається на державний орган, відповідальний за організаційно-матеріальне забезпечення судів.

Глава 3. ВИКОНАННЯ РІШЕННЯ

Стаття 7. Звернення Рішення до виконання в частині виплати відшкодування

1. Протягом трьох днів від дня отримання повідомлення Суду про набуття Рішенням статусу остаточного Орган представництва:

а) надсилає Стягувачеві повідомлення з роз'ясненням його права подати до державної виконавчої служби заяву про виплату відшкодування, в якій мають бути зазначені реквізити банківського рахунка для перерахування коштів;

б) надсилає до державної виконавчої служби оригінальний текст і переклад резолютивної частини Рішення. Автентичність перекладу засвідчується Органом представництва.

Державна виконавча служба упродовж трьох днів з дня надходження документів, зазначених у пункті «б» цієї частини, відкриває виконавче провадження.

2. Неподання Стягувачем заяви про виплату відшкодування не є перешкодою для виконання Рішення.

Стаття 8. Виплата відшкодування

1. Виплата Стягувачеві відшкодування має бути здійснена у тримісячний строк з моменту набуття Рішенням статусу остаточного.

2. У разі порушення строку, зазначеного в частині першій цієї статті, на суму відшкодування нараховується пеня відповідно до Рішення.

3. Протягом одного місяця від дня відкриття виконавчого провадження за Рішенням державна виконавча служба надсилає до Державного казначейства України постанову про відкриття виконавчого провадження та документи, передбачені у пункті «б» частини першої статті 7 цього Закону.

4. Державне казначейство України протягом 10 днів від дня надходження зазначених у частині третій цієї статті документів здійснює списання на вказаний Стягувачем банківський рахунок, а в разі його відсутності — на депозитний рахунок державної виконавчої служби коштів з відповідної бюджетної програми Державного бюджету України. Порядок збереження коштів на депозитному рахунку державної виконавчої служби визначається Законом України «Про виконавче провадження».

5. Підтвердження списання, отримане від Державного казначейства України, є для державної виконавчої служби підставою для закінчення виконавчого провадження.

6. Державна виконавча служба протягом трьох днів надсилає Органу представництва постанову про закінчення виконавчого провадження та підтвердження списання коштів.

Стаття 9. Окремі питання, пов'язані з виплатою відшкодування

1. Якщо встановити місцеперебування (місцезнаходження) Стягувача — фізичної особи неможливо, а також у разі смерті Стягувача — фізичної особи чи реорганізації або ліквідації Стягувача — юридичної особи сума відшкодування перераховується на депозитний рахунок державної виконавчої служби. Аналогічна процедура застосовується у випадку, передбаченому частиною другою статті 7 цього Закону.

2. Сума відшкодування, яка знаходиться на депозитному рахунку державної виконавчої служби, перераховується:

а) на рахунок Стягувача після подання ним відповідної заяви;

б) на рахунки спадкоємців Стягувача — фізичної особи після подання ними належним чином оформлених документів, які надають їм право на отримання спадщини;

в) на рахунок правонаступника реорганізованого Стягувача — юридичної особи після подання ним належним чином оформлених документів, які підтверджують його правонаступництво;

г) на рахунки засновників (учасників, акціонерів) ліквідованого Стягувача — юридичної особи після подання ними рішень суду, які підтверджують їхній статус засновників (учасників, акціонерів) ліквідованого Стягувача — юридичної особи на момент ліквідації та визначають частку відшкодування, що належить до виплати кожному із засновників (учасників, акціонерів).

3. Інформацію про наявність на депозитному рахунку державної виконавчої служби суми відшкодування державна виконавча служба надсилає Органу представництва.

4. Позивачем у справах про відшкодування збитків, завданих Державному бюджету України внаслідок виплати відшкодування, виступає Орган представництва, який зобов'язаний протягом трьох місяців з моменту, визначеного в частині четвертій статті 8 цього Закону, звернутися до суду з відповідним позовом.

Стаття 10. Додаткові заходи індивідуального характеру

1. З метою забезпечення відновлення порушених прав Стягувача, крім виплати відшкодування, вживаються додаткові заходи індивідуального характеру.

2. Додатковими заходами індивідуального характеру є:

а) відновлення настільки, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який Стягувач мав до порушення Конвенції (*restitutio in integrum*);

б) заходи, передбачені в рішенні Суду про дружнє врегулювання.

3. Відновлення попереднього юридичного стану Стягувача здійснюється, зокрема, шляхом:

а) повторного розгляду справи судом, включаючи відновлення провадження у справі;

б) повторного розгляду справи адміністративним органом.

Стаття 11. Дії Органу представництва щодо вжиття додаткових заходів індивідуального характеру

1. Протягом трьох днів від дня одержання повідомлення про набуття Рішенням статусу остаточного Орган представництва:

а) надсилає Стягувачеві повідомлення з роз'ясненням його права порушити провадження про перегляд справи та/або про його право на відновлення провадження відповідно до чинного законодавства;

б) повідомляє органи, які є відповідальними за виконання передбачених у рішенні Суду про дружнє врегулювання додаткових заходів індивідуального характеру, про зміст, порядок і строки виконання цих заходів. До повідомлення додається переклад рішення Суду про дружнє врегулювання, автентичність якого засвідчується Органом представництва.

2. Контроль за виконанням додаткових заходів індивідуального характеру, передбачених у рішенні Суду про дружнє врегулювання, покладається на Орган представництва.

3. Орган представництва в рамках здійснення передбаченого частиною другою цієї статті контролю має право отримувати від органів, які є відповідальними за виконання додаткових заходів індивідуального характеру, передбачених у рішенні Суду про дружнє врегулювання, інформацію про хід і наслідки виконання таких заходів, а також вносити Прем'єр-міністрові України подання щодо забезпечення виконання додаткових заходів індивідуального характеру.

Стаття 12. Дії органів, які є відповідальними за виконання додаткових заходів індивідуального характеру

1. Органи, відповідальні за виконання додаткових заходів індивідуального характеру, зобов'язані:

а) невідкладно та у визначений Рішенням та/або чинним законодавством строк виконати додаткові заходи індивідуального характеру;

б) надавати інформацію на запити Органу представництва про перебіг і наслідки виконання додаткових заходів індивідуального характеру;

в) дієво та без зволікань реагувати на подання Органу представництва;

г) про виконання додаткових заходів індивідуального характеру повідомити Орган представництва.

Стаття 13. Заходи загального характеру

1. Заходи загального характеру вживаються з метою забезпечення додержання державою положень Конвенції, порушення яких встановлене Рішенням, забезпечення усунення недоліків системного характеру, які лежать в основі виявленого Судом порушення, а також усунення підстави для надходження до Суду заяв проти України, спричинених проблемою, що вже була предметом розгляду в Суді.

2. Заходами загального характеру є заходи, спрямовані на усунення зазначеної в Рішенні системної проблеми та її першопричини, зокрема:

а) внесення змін до чинного законодавства та практики його застосування;

б) внесення змін до адміністративної практики;

в) забезпечення юридичної експертизи законопроектів;

г) забезпечення професійної підготовки з питань вивчення Конвенції та практики Суду прокурорів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, працівників імміграційних служб, інших категорій працівників, професійна діяльність яких пов'язана із правозастосуванням, а також з триманням людей в умовах позбавлення свободи;

д) інші заходи, які визначаються — за умови нагляду з боку Комітету міністрів Ради Європи — державою-відповідачем відповідно до Рішення з метою забезпечення усунення недоліків системного характеру, припинення спричинених цими недоліками порушень Конвенції та забезпечення максимального відшкодування наслідків цих порушень.

Стаття 14. Дії Органу представництва щодо вжиття заходів загального характеру

1. Упродовж одного місяця з дня одержання повідомлення про набуття Рішенням статусу остаточного Орган представництва готує та надсилає до Кабінету Міністрів України подання щодо вжиття заходів загального характеру (далі — подання).

2. Подання включає пропозиції щодо вирішення зазначеної в Рішенні системної проблеми та усунення її першопричини, зокрема:

а) аналіз обставин, що призвели до порушення Конвенції;

б) пропозиції щодо внесення змін до чинного законодавства;

в) пропозиції щодо внесення змін до адміністративної практики;

г) пропозиції для врахування під час підготовки законопроектів;

д) пропозиції щодо забезпечення професійної підготовки з питань вивчення Конвенції та практики Європейського суду з прав людини для суддів, прокурорів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, імміграційних служб, інших категорій працівників, професійна діяльність яких пов'язана із правозастосуванням, а також з триманням людей в умовах позбавлення свободи;

е) пропозиції щодо здійснення інших заходів загального характеру, спрямованих на усунення недоліків системного характеру, припинення спричиненого цими недоліками порушення Конвенції та забезпечення максимального відшкодування наслідків цих порушень;

є) перелік центральних органів виконавчої влади, які є відповідальними за вжиття кожного з пропонуєваних у поданні заходів.

3. Одночасно з поданням Орган представництва готує аналітичний огляд для Верховного Суду України, який включає:

а) аналіз обставин, що спричинили порушення Конвенції;

б) пропозиції щодо приведення судової практики у відповідність з вимогами Конвенції.

4. Одночасно з поданням Орган представництва готує та надсилає до Апарату Верховної Ради України пропозиції для врахування під час підготовки законопроектів.

Стаття 15. Дії Кабінету Міністрів України щодо вжиття заходів загального характеру

1. Прем'єр-міністр України відповідно до подання, передбаченого у статті 14 цього Закону, визначає центральні органи виконавчої влади, які є відповідальними за виконання заходів загального характеру, та невідкладно дає їм відповідні доручення.

2. Центральний орган виконавчої влади, визначений у дорученні Прем'єр-міністра України, у встановлений у дорученні строк:

а) забезпечує в межах своєї компетенції видання відомчих актів на виконання заходів загального характеру та контролює їх виконання;

б) вносить до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо прийняття нових, скасування чинних нормативно-правових актів або внесення до них змін.

3. Кабінет Міністрів України:

а) видає в межах своєї компетенції акти на виконання заходів загального характеру;

б) вносить у порядку законодавчої ініціативи до Верховної Ради України законопроекти щодо прийняття нових, скасування чинних законів або внесення до них змін.

4. Відповідні акти мають бути видані та відповідний законопроект має бути внесений Кабінетом Міністрів України на розгляд Верховної Ради України протягом трьох місяців від дня видання доручення Прем'єр-міністра України, передбаченого частиною першою цієї статті.

Стаття 16. Відповідальність за невиконання чи неналежне виконання Рішення

1. У разі невиконання або неналежного виконання Рішення винні службові особи, до повноважень яких належить це виконання, несуть адміністративну, цивільну або кримінальну відповідальність, передбачену законами України.

Глава 4. ЗАСТОСУВАННЯ В УКРАЇНІ КОНВЕНЦІЇ ТА ПРАКТИКИ СУДУ

Стаття 17. Застосування судами Конвенції та практики Суду

1. Суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.

Стаття 18. Порядок посилання на Конвенцію та практику Суду

1. Для цілей посилання на текст Конвенції суди використовують офіційний переклад Конвенції українською мовою (далі — переклад).

2. Для цілей посилання на Рішення та ухвали Суду та на ухвали Комісії суди використовують переклади текстів рішень Суду та ухвал Комісії (далі — переклад), надруковані у виданні, передбаченому в статті 6 цього Закону.

3. У разі відсутності перекладу Рішення та ухвали Суду чи ухвали Комісії суд користується оригінальним текстом.

4. У разі виявлення мовної розбіжності між перекладом та оригінальним текстом суд користується оригінальним текстом.

5. У разі виявлення мовної розбіжності між оригінальними текстами та/або в разі потреби мовного тлумачення оригінального тексту використовується відповідна практика Суду.

Стаття 19. Застосування у сфері законодавства та в адміністративній практиці

1. Орган представництва здійснює юридичну експертизу всіх законопроектів, а також підзаконних нормативних актів, на які поширюється вимога державної реєстрації, на відповідність Конвенції, за результатами чого готує спеціальний висновок.

2. Нездійснення передбаченої частиною першою цієї статті перевірки або наявність висновку про невідповідність підзаконного акта вимогам Конвенції є підставою для відмови в державній реєстрації відповідного підзаконного акта.

3. Орган представництва забезпечує постійну та з розумною періодичністю перевірку чинних законів і підзаконних актів на відповідність Конвенції та практиці Суду, передовсім у сферах, що стосуються діяльності правоохоронних органів, кримінального провадження, позбавлення свободи.

4. За результатами передбаченої у частині третій цієї статті перевірки Орган представництва подає до Кабінету Міністрів України пропозиції щодо внесення змін до чинних законів та підзаконних актів з метою приведення їх у відповідність з вимогами Конвенції та відповідною практикою Суду.

5. Міністерства та відомства забезпечують систематичний контроль за додержанням у рамках відомчого підпорядкування адміністративної практики, що відповідає Конвенції та практиці Суду.

Глава 5. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України:

а) протягом місяця з дня набрання чинності цим Законом:

привести у відповідність із цим Законом свої нормативно-правові акти;

забезпечити приведення у відповідність із цим Законом нормативно-правових актів центральних органів виконавчої влади;

б) вжити заходів та, у разі необхідності, внести пропозиції до Верховної Ради України щодо включення питань оволодіння положеннями Конвенції та практики Суду:

до вимог професійного рівня окремих категорій суддів, а також прокурорів, адвокатів, нотаріусів;

до програм первинної підготовки та підвищення кваліфікації суддів, прокурорів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, імміграційних служб, інших категорій працівників, професійна діяльність яких пов'язана із правозастосуванням, а також з триманням людей в умовах позбавлення свободи;

в) щорічно передбачати в проекті Державного бюджету України окремою бюджетною програмою кошти на виконання рішень Європейського суду з прав людини.

**Президент України
В. ЮЩЕНКО**

*м. Київ
23 лютого 2006 року
№ 3477-IV*

Заходи проекту

Семінар: «Питання застосування Цивільного Кодексу України та цивільно-процесуального законодавства при виконанні рішень. Особливості оскарження дій посадових осіб».

3-4 березня 2005 року в м. Києві відбувся семінар по програмі «Ефективність виконання судових рішень: європейський досвід» для державних виконавців – тренерів, працівників Державної виконавчої служби Міністерства юстиції України.

На семінарі обговорювались наступні питання:

- організація примусового виконання рішень судів органами Державної виконавчої служби;
- оскарження дій посадових осіб за новим та діючим Цивільними процесуальними кодексами;
- процесуальні питання, що пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах згідно з новим Цивільним процесуальним кодексом;
- наказне, заочне та окреме провадження за новим Цивільним процесуальним кодексом України;
- нові підходи до застосування законодавства, що регулює договірні відносини. Окремі види зобов'язань.

В семінарі взяли участь заступник

Міністра юстиції України *Шупеня Микола Миколайович* та директор Департаменту державної виконавчої служби Міністерства юстиції України *Тісногуз Вікторія Василівна*. Лекторами виступали судді Верховного Суду України: *Григор'єва Лілія Іванівна* та *Самсін Ігор Леонович*; кандидат юридичних наук, доцент Української академії банківської справи *Щербак Світлана Володимирівна*, кандидат юридичних наук, проректор Академії адвокатури України *Захарова Олена Семенівна*.

Під час семінару учасники також розглянули учбові справи з приводу особливостей оскарження дій посадових осіб.

Семінар: «Питання застосування Господарського кодексу України та господарського процесуального законодавства при виконанні судових рішень. Особливості законодавства про банкрутство»

1-2 грудня 2005 року в м. Києві відбувся черговий семінар для державних виконавців-тренерів.

На семінарі обговорювались наступні питання:

- проблеми колізій між Господарським та Цивільним кодексами;
- виконання рішень міжнародних комерційних арбітражів;
- напрямки реформування законодавства про банкрутство;
- практика окарження дій та бездіяльності посадових осіб органів державної виконавчої служби до господарських судів;
- практика розгляду справ про банкрутство, спірні випадки застосування правових норм.

В семінарі взяли участь судді Вищого господарського суду України *Удовиченко Олександр Сергійович*, *Ткаченко Ніна Григорівна*, голова Київського Третейського суду *Куфтирєв Павло В'ячеславович*; заступник Міністра юстиції *Шупеня Микола Миколайович*.

Семінар: «Ефективність виконання судових рішень відповідно до вимог Конвенції про захист прав людини і основних свобод» (28 – 29 вересня 2006 року, м. Київ)

Семінар проводився за підтримки Секретаріату Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини у контексті виконання Указу Президента України № 587/2006 «Про Національний план дій із забезпечення належного виконання рішень судів» з метою подальшого забезпечення захисту прав та свобод людини.

Учасники семінару – заступники начальників обласних управлінь державної виконавчої служби, що будуть підготовлені як державні виконавці-тренери з питань вимог Конвенції про захист прав людини і основних свобод до процесу виконання рішень національних судів.

Під час семінару відбулося обговорення:

- практики розгляду Європейським судом з прав людини позовів громадян та юридичних осіб до України;
- питання невиконання рішень суду, що

вступили в законну силу, як порушення статті 6 Конвенції;

- питання виконання рішень Європейського суду з прав людини.

В семінарі взяли участь: *Лутковська Валерія Володимирівна*, заступник Міністра юстиції України; *Шупеня Микола Миколайович*, заступник Міністра юстиції України; *Шевчук Ірина Анатоліївна*, керівник Секретаріату Урядового уповноваженого у справах Європейського суду з прав людини; *Величко Віктор Миколайович*, заступник директора Департаменту державної виконавчої служби; *Щелжунов Олег Михайлович*, заступник начальника управління – начальник Відділу контролю за виконанням рішень та організацією роботи територіальних органів державної виконавчої служби Управління організаційного забезпечення Департаменту державної виконавчої служби.

Міністерство юстиції України
Департамент державної
виконавчої служби

Міжнародний фонд
Центр суддівських студій

Проект: "Підтримка реформування юстиції в Україні"

ПРОГРАМА СЕМІНАРУ

Визнання та виконання рішень іноземних судів в Україні

за фінансової підтримки:
Дирекції з питань розвитку та співробітництва
Швейцарської Конфедерації

18 – 19 листопада 2004 р.
м. Київ

Міністерство юстиції України
Департамент державної
виконавчої служби

Міжнародний фонд
"Центр суддівських студій"

Проект: "Підтримка реформування юстиції в Україні"

методичні матеріали до семінару

Питання застосування Цивільного Кодексу України та Цивільно-процесуального законодавства при виконанні рішень. Особливості оскарження дій посадових осіб.

за фінансової підтримки:
Дирекції з питань розвитку та співробітництва
Швейцарської Конфедерації

3 – 4 березня 2005 р.
м. Київ

Міністерство юстиції України
Департамент державної
виконавчої служби

Міжнародний фонд
Центр суддівських студій

Проект: "Підтримка реформування юстиції в Україні"

методичні матеріали до семінару

Питання застосування Господарського кодексу України та господарсько-процесуального законодавства при виконанні рішень. Особливості законодавства про банкрутство.

за фінансової підтримки:
Дирекції з питань розвитку та співробітництва
Швейцарської Конфедерації

1 – 2 грудня 2005 р.
м. Київ

Міністерство юстиції України
Департамент державної
виконавчої служби

Дирекції з питань розвитку
та співробітництва
Швейцарської Конфедерації

Центр суддівських студій

*Українсько – швейцарський проект
"Підтримка реформування юстиції в Україні"*

Ефективність виконання судових рішень відповідно до вимог Конвенції про захист прав людини і основних свобод (ЄКПЛ)

28 – 29 вересня 2006 р.

Київ – 2006

Центр Суддівських студій

Адреса:

01030, Україна,
м. Київ, вул. М. Коцюбинського, 12

тел./факс: +(380 44)234 35 86
тел.: +(380 44)235 67 77

www.judges.org.ua
judges@i.com.ua

Centre for Judicial Studies

Address:

01030, Ukraine, Kyiv
vul. M. Kotsyubyns'kogo, 12

tel./fax: +(380 44)234 35 86
tel.: +(380 44)235 67 77

www.judges.org.ua
judges@i.com.ua

***Всі матеріали,
викладені в цьому бюлетені
належать виключно авторам.***

***Редакція не несе відповідальності
за зміст публікацій.***

Розповсюджується безкоштовно.

Topic:

The efficiency of the
enforcement of judgments:
the European experience

About the Project

Research Papers

V.V. Lutkovska. Application of ECHR standards in the enforcement of domestic courts' rulings

I.A. Shevchuk. On the Law of Ukraine "On the enforcement of judgments and application of the case law of the European Court of Human Rights"

O.M. Shchelkunov. On enforcement of judgments of the European Court of Human Rights

S.V. Shcherbak. On contesting the actions of Judicial Enforcement Service officials

European Experience

Helmut Schreckenbauer (Germany). Enforcement of court rulings in Germany

Legislation. Recent Amendments

Project Events (Seminars in 2005-2006)

Information and Teaching Materials